



# Temahefte om terror, imperialisme og RV



# Innhold

Maryam Azimi,	<i>Stemmene fra Kabul</i>	side 3
Aslak Sira Myhre	<i>"Et angrep på vår levemåte?"</i>	side 4
Kari Celius	<i>Norge og Nato</i>	side 6
Kristine Nybø	<i>Framtida for den globaliserings- kritiske bevegelsen etter 11. september</i>	side 10
Hege Bae Nyholt	<i>Kvinner er krigens største tapere</i>	side 13
Berit Mortensen	<i>Dobbeltmoralens terror</i>	side 15
Elisabeth Eide	<i>Strategier mot markedsliberalismen og for en annen verden</i>	side 18
Peter M. Johansen	<i>Peker mot Osama bin Laden</i>	side 23
Bjarke Friberg	<i>Kronologi over venstresida i Afganistan</i>	side 26
Boye Ulmann	<i>23 år med krig i Afghanistan - et tilbakeblikk</i>	side 31
Bjarke Friberg	<i>Pakistan under press - et intervju med Athar Ali</i>	side 43
Bjarke Friberg	<i>Kruttønnen Pakistan</i>	side 45
Peder M. Lysestøl	<i>Terrorisme - lærdommer fra palestinerne kamp</i>	side 49
Jan O. Jacobsen	<i>Terrorisme fra venstre: Vest-Europa i 1970-årene</i>	side 52
Margaret Sanner	<i>Den amerikanske friheten har sin pris</i>	side 63
<i>Landsstyret i RV</i>	<i>RVs antikrigsplattform</i>	side 74

# Stemmene fra Kabul

Av Maryam Azimi,  
September 1999

Hør stemmene fra Kabul!  
Stemmene fra Kabul  
er stemmene fra hus som brenner,  
folk som løper, folk som leter,  
stemmene fra tomrommet  
som roper etter den som var der,  
stemmene fra oppstyret,  
bestyrtelsen, lemlestelsen,  
hør stemmene fra Kabul,  
fra husene som brenner  
i gatene som brenner,  
fra himmelen som styrter  
rød ned fra takene,  
hør stemmene fra kulda,  
kulda i Kabul  
som dreper så hverdagslig,  
dette er hverdagen,  
dette er stemmene  
fra hver dag i Kabul!  
Hør trollet rulle  
inn over Kabul,  
hør trollet larme  
med bomber over Kabul,  
hør stemmene fra Asemai  
og fra Chendawol!  
Hør stemmene som brenner,  
hør oppstyret, oppstanden,  
stemmene som brenner  
er stemmene fra Kabul!

Fra diktsamlingen "Det brente hjertet" av  
Maryam Azimi i samarbeid med Inger  
Elisabeth Hansen, Aschehoug 1999.  
Gjengitt med tillatelse fra forfatteren.

## Et angrep på "vår levemåte"?

Amerikanske bomber faller i skri- vende stund over Afghanistan hver natt. Hver dag kommer meldingen om såvel de materielle som men- neskelige lidelsene som krigen påfø- rer folk i et allerede krigsherja land. Kostnadene forsvareres ved at de er nødvendige for å sikre oss mot ter- roren, for å forsvarere vår "frihet" og vår "levemåte" og for å sikre at verden blir et trygt sted for alle oss uskyl- dige. George W. Bush sin halvfas- cistiske retorikk blir oversatt til verdens språk og adoptert av statsledere i hele NATO, Vesten og til dels resten av verden: Vi, den siviliserte delen av verden, de gode kreftene, slipper bomber over fjel- lene i Afghanistan for å sikre "varig frihet", vi bomber for freden igjen.

Denne virkeligheten er offisiell, og som så mye annet som presente- res som offisiell sannhet, er den fundert på rein løgn. Er det for eksempel sant at angrepet på World Trade Center og Pentagon viser oss hvor sårbare vi er når vi lever i "åpne demokratis- ke samfunn?" Eller at angrepet på disse bygningene er et angrep på vår levemåte? Sjølsgt

er det ikke det. Folk som er villige til å ta livet av seg sjøl og tusenvis av andre ved å styrte fly inn i skyskra- pere treffer like godt i Irak, Kina eller USA. Terrorfaren er ikke stør- re i land med almann stemmerett.

Anslaget mot WTC er et eksempel på umenneskelig myrderi, og i beste fall en totalt forkastelig måte å handle politisk på, men **det er ikke et angrep på "vår livs- stil" i motsetning til deres.**

over hele verden. Vi spiser, drikker og formerer oss. Vi lever og dør, krangler og bekymrer oss. Det er vår levemåte. Den offisielle virkelig- heten sier at bombinga i Afghanistan retter seg mot terror. Foreløpig er det ingen "terrorister" som er meldt døde, men folk i hele verden er reddere for terror nå enn noensinne.

### RV er mot terror

Rød Valgallianse fordømte raskt angrepet på World Trade Center den 11. september. Men vi er også mot USAs krig i Afghanistan. Vi tror ikke på den verdens- ompennende allian- sen mot terror, eller på den offisiel- le virkeligheten. USA skaper og

**USA har verdensrekord i kriger etter 2. verdens- krig, de er verdens mest krigsskapende land.**

oppretholder sult, fattigdom og undertrykking verden over. Når USA bomber er det alltid mer som ligger bak enn det som blir sagt. USA har verdensrekord i kriger etter 2. verdenskrig, de er verdens mest krigsskappende land.

Den politiske avmakten som rekrutterer folk til ekstreme religiøse og terror-orienterte bevegelser er det USAs bomber, raketter og økonomi som skaper. For å bekjempe terror trengs det forandring, frigjøring og mat. Ingen av delene står på dagsordenen til den "internasjonale alliansen mot terror". Tvert imot, alliansen mellom USA, Russland og Kina gir hver part frihet til å undertrykke sine egne. USA bomber Afghanistan, Russland bomber Tsjetsjenia og Kina får ta Falun Gong. En slik allianse har verden ikke bruk for.

## Antikrigsheftet

Dette heftet legger fram RVs syn på terror og krigen til USA. Vi ser USAs bombing både som utslag av et innenrikspolitisk hevnmotiv, og et utenrikspolitisk motiv om å sikre militær, politisk og økonomisk makt i det som kalles den eurasiatiske korridor. Vi støtter ikke Taliban, men oppfatter dem tvert om som religiøse fundamentalister som undertrykker såvel kvinner som intellektuelle, opposisjonelle og religiøst uenige. Den

ekstreme islamismen representerer ikke Midt-Østens frigjøring, men en ny form for undertrykking.

Vi mener at det er folk sjøl som må styre si framtid. Det er folk i Afghanistan som må bekjempe Taliban og skape ei bedre framtid, ikke verken de velmenende eller de ondsinna krefter fra USA, SV eller andre. For å bidra til en litt annen virkelighet, har vi trykt opp artikler om både terror, Afghanistan og krig.

Vi prøver å gi svar på hvorfor det kan forstås, men ikke forsvares at folk i den 3. verden jubla da WTC falt, hva som skaper terror, hvilken historie terror har, og hvordan USA har bidratt til å bygge opp såvel Taliban som bin Laden. Du vil finne artikler om venstresida i Pakistan og Afghanistan som bringer kunnskap man aldri hører om andre steder, og du vil finne folkeopplysning om løgnene USA har presentert i sine tidligere kriger, i Korea, Vietnam og den arabiske Gulfen.

Jeg håper heftet kan gjøre deg klokere enn av å se 15 minutter på Redaksjon 21. Jeg håper også at

***Vi mener at det er folk sjøl som må styre framtida si.***

du vil være med RV ikke bare i å bekjempe selve krigen, men

også for å kle av det verdensbildet som legges rundt den. Vi trenger ikke å frykte "Vesten mot resten", det har vært sånn i mange år allerede.

# Om Nato og Norge

Av Kari Celius

Mens Verden generelt var i sjokk etter terrorangrepene i USA holdt president Bush seg kald nok til å sørge for å skaffe seg vide fullmakter fra Nato. Han var også veloverveid nok til å skaffe seg et vedtak i Kongressen som gir presidenten nærmest blankofullmakt til å slå til mot den eller de nasjoner, organisasjoner og personer som presidenten selv mener å ha tilstrekkelig bevis for at står bak aksjonene. Det var visstnok bare en modig dame - hun var til og med svart - i Kongressen som stemte i mot å gi presidenten en slik fullmakt.

## Artikkel 5

NATO-vedtaket dagen etter terrorangrepene slo fast at terroraksjonene må regnes som et krigshandling rettet mot et NATO-land, og påpeker NATOs forpliktelse med henvisning til Artikkel 5.

Artikkelen det vises til er artikkel 5 i Atlanterhavspakten som sier at dersom et Nato-land angripes skal alle Natos medlemmer svare i forent militær aksjon mot angriperen. Det er en artikkel som slår fast retten til å forsvare seg mot et militært angrep, og rettet til å kreve militær støtte fra andre Nato-land til det. Det er en artikkel som opprinnelig var ment å skulle tre i kraft hvis et eller flere land ble angrepet av Sovjetunionen eller Warsawapakten.

I Stortinget vedtok et utvidet utenrikskomite "full støtte til USA, og understreker de forpliktelsene Norge har som medlem av Nato". Vedtaket tyder på at den norske utenrikskomiteen anerkjenner

*I Stortinget vedtok en utvidet utenrikskomite "full støtte til USA, og understreker de forpliktelsene Norge har som medlem av Nato".*

denne bruken av artikkel 5, og altså å oppfat-

ter terroraksjonen som en krigshandling rettet som et Nato-land.

Etter hvert som røyken drev bort fra ruinene på Nedre Manhattan ga Nato-landene uttrykk for at de likevel ikke mener å ha gitt noen uforbeholden støtte. Tony Blair benektet at USA har fått noe blankofullmakt; at bevisene mot eventuelle skyldige (nasjoner?) skal vurderes nøye før Storbritannia ble med på noe motangrep. Dessuten at hvert Natoland sjøl måtte få bestemme på hvilken måte de vil bistå USA. Også fra Frankrike er det blitt manet til varsomhet.

## Angrepet på Afghanistan

Så kom altså Bush og mente at nå hadde han bevisene for at Bin Laden sto bak terrorangrepene. Disse bevisene, som bare ble presentert i de innerste sirkler, har gjort det mulig for USA å starte det militæret angrepet på Afghanistan. Med vedtaket i FN om



en verdensomfattende allianse mot terror og henvisningen til artikkel 5 var vel heller ikke bevisene så viktige. Det er grunn til å regne med at de var av en slik karakter at det var vanskelig for de enkelte allierte land enten å trekke dem i tvil eller verifisere dem. Enhver klart uttrykt skepsis til militært angrep på Afghanistan vil dessuten bli oppfattet som illojalt når man først har gitt sin prinsipielle tilslutning.

Tida går, og bombene faller over Afghanistan, og det blir stadig større grunn til å tvile på at Bin Laden kan finnes i Afghanistan - om dette i det hele tatt dreier seg om Bin Laden. Dette er USA sin nye krig mot alle som ikke kan sverge på at de er "venner av USA", og hvis det nå er slik at Bin Laden ikke lar seg røyke ut av fjellene i Afganistan, så er USA klar for å angripe andre

mål i andre land.

### "Nye" Nato?

Fortolkningen av artikkel 5 er imidlertid i tråd med "nye" Nato. Det er blitt hevdet av noen (bl a Arild Linneberg, KK, 24. september) at det ikke hadde vært nødvendig å vise til artikkel 5 i dette tilfellet. I nye-Nato-konseptet av 1999 er det noe som betegnes som "ikke-artikkel 5 krise-respons-operasjoner". Det betyr at det er mulig å svare militært i andre krisetilfeller enn det som med henvisning til artikkel 5 er krig. Eksempel på det kan nettopp være større terrorangrep, eller å hjelpe en stats makthavere med å slå ned et internt opprør.

I henhold til det nye Nato-konseptet er det ikke lenger "bare" plikt til å forsvare Nato-landenes

territorier, men også delta militært utenfor Nato-territoret. Ikke bare er dette "angreps"-Nato - enda mer tydelig enn tidligere står Nato fram som verdens-politi med den amerikanske presidenten som politisjef. Det som skal forsvares er - nå som tidligere - kapitalen, og det som skal bli varer i det globale kapitalistiske markedet. En slik vare er i særklasse de rike oljeforekomstene i Midt-Østen. Det er ikke folk sine demokratiske rettigheter eller nasjoners suverenitet Nato skal forsvare, det er den vestlige verden sin rett til å fortsette å ha råderett over det meste av verdien som skapes i verden. På den måten er det ikke Nato sin funksjon som er endret, men isteden er fokuset snudd i den retning man mener at truslene mot videre utvikling av den globale kapitalistiske økonomien befinner seg. Det er da naturlig at kampene må stå utenfor Natos territorier.

Men ved terrorangrepene i USA har det vært larest å framstille det som om USA er angrepet av

"en fiendtlig stat", og at det som vil komme som svar er rene forsvarehandlinger. Derfor ble det henvist til artikkel 5.

Slik sett er fortolkningen er slags test på Nato-landene sin villighet til å følge USA på tokt mot kapitalismens stadig nye fiender. USA trenger ikke å be

Nato-land om militær assistanse fordi de trenger den, men heller for å få bekreftet at "lojaliteten sitter som den skal". Da er det som senere kommer gitt legitimitet, og USA behøver ikke å være redd for å få verdensopinionen mot seg, og tape ansikt slik de tidligere har gjort når de har gått til krig.

## SV og Nato

SVs Kristin Halvorsen stemte for vedtaket i utenrikskomiteen. Man kunne kanskje lure på om fru Halvorsen mistet gangsynet da hun så alle oppover-pilene på valgdagen. Ser ikke SV, som - i hvert fall på papiret - er mot Nato-medlemskap og generelt kritisk til USA, noe galt med denne bruken av artikkel 5?

Reaksjonen fra andre hold i SV-organisasjonen tyder på at SVs stemmegiving i utenrikskomiteen ikke var helt grei. Audun Lysbakken, sentral SUs og nyløst stortingsrepresentant,

tok raskt initiativ til et opprop mot norsk støtte til amerikanske hevnaksjoner som rammer uskyldige.

Et opprop SVs stortingsgruppe i stor grad har sluttet opp om, også Kristin Halvorsen. Men hvordan tenker SV seg militære aksjoner som ikke rammer uskyldige sivile? Tror SV på USA sin vilje og evne til å foreta "kirurgiske" militære aksjoner som bare rammer "slemmingene" og ingen uskyldige sivile? Og ikke



Kristin Halvorsen har fordømt angrepet på Afghanistan, på grunnlag av at det svekker den internasjonale enheten mot terrorismen som hun mener FN-vedtaket er et uttrykk for.

Det vil nok også i denne krigen komme for dagen at det er en dyp uenighet innad i SV på spørsmålet om det er riktig å støtte

militær intervensjon når den er velsignelse fra FN, og med hvilken rett Vesten kan gripe inn militært for å ordne opp der det drives etnisk rensking eller der det er innført et fundamentalistisk muslimsk styre.

minst: har SV slik tillit til president Bush og hans beviser? Her er det grunn til å tro at komiteebordet har fanget. Ville det ikke vært mer redelig å innrømme at man har vært med på et feilaktig vedtak?

Men det kommer ikke som noe sjokk at SV ikke klarer å stå tydelig fram som en del av antikrigsbevegelsen. Vi husker SVs håndtering av bombingene i Jugoslavia for to og et halvt år siden. Den gangen var det vanskelig å innrømme at man lot Nato intervernere militært; det fikk ikke hete krig, det het "humanitær intervensjon". Det er ikke sikkert at de uskyldige sivile som ble truffet av de "humane" bombene var like fornøyd med det nye språket, men det hjalp sikkert den norske stortinget. Der var det ikke så mange som talte den overgrepnes sak. (Unntaket var Hallgeir Langeland og tre andre SVere som gikk i mot stortingsgruppa, og fikk støtte fra en fra DNA og en fra Senterpartiet.)

De unge og radikale stortingskandidatene vil ganske sikkert få en heit høst, og de bør nok søke sin politiske støtte fra antikrigsnettverket heller enn å vente seg noe fra stortingssalen. Så spørres det hvilken vei SV vil dras - mot høyre og utenrikskomiteens lukkede rom - eller mot venstre og antikrigsbevegelsen.

#### **Kari Celius**

jobber i Statnett. Hun ble innvalgt i RVs arbeidsutvalg på landsmøtet i 2001. Kari har jobba med bydelspolitikk i Oslo og sitter i styret for NTL avdeling 120-03 i Oslo. Hun skriver i denne artikkelen om forholdet mellom SV og RV sin krigs-politikk, og om linjene fra SVs ja til bombing i Kosovo og partiets delte holdning i dag.

# Framtida for den globaliseringskritiske bevegelsen etter 11 september

Av Kristine Nybø



30. november 1999 satte demonstrantene i Seattle WTO ut av spill for noen timer, til amerikanske myndigheters store overraskelse og ergrelse. Det ble innført unntakstilstand og nasjonalgarden ble satt inn, tåregassen og peppersprayen lå tykk i byen. Siden da har det vært mobilisert til en rekke toppmøter i USA og Europa, Washington DC, Praha, Nice... for å nevne noen.

Den globaliseringskritiske bevegelsen har blitt fulgt med argusøyne fra makthaverne og politiet har tatt i bruk såkalt preventive politimetoder i forkant av møtene. I forbindelse med

demonstrasjonene i Washington DC i april 2000 gjennomførte politiet flere ulovlige husransaker hos aktivister før demonstrasjonene fant sted. Omringelsen og ransakelsen av Vittfeldska Gymnaset i forbindelse med demonstrasjonene mot EU topp-møtet i Gøteborg i år er et annet eksempel på preventive politimetoder.

Den globaliseringskritiske bevegelsen blir altså vurdert som en sikkerhetstrussel og potensielt kriminell. FBI går så langt som å anse "anarkister og ekstreme sosialistiske grupper" som en mulig trussel i et notat fra 10. mai 2001, og lister opp bl.a

Reclaim the Streets, og henviser til hendelsene i Seattle. De skriver også i det samme notatet at "the second category of domestic terrorists (den første kategorien er høyreekstreme grupper, red anm), left wing groups, generally profess a revolutionary socialist doctrine and view themselves as protectors of the people against "the dehumanizing effects" of capitalism and imperialism". Den globaliseringskritiske bevegelsen og venstresida blir altså utsatt for både en ideologisk offensiv og en offensiv fra politiet. Denne offensiven har blitt enda sterkere etter terrorangrepet på Pentagon og World Trade Center.

Terrorangrepet 11. september har satt den globaliseringskritiske bevegelsen sterkt tilbake, særlig på det Nordamerikanske kontinentet. Naomi Klein, forfatteren av "No Logo", går så langt som å si at terrorangrepet bør bety at globaliseringskritikerne finner andre måter å drive aktivisme på enn å gå i store demonstrasjonstog (Dagsavisen 13. oktober). Hun mener at terrorangrepene på USA må ses på som en "symbolsk krigføring på en strategisk måte". Det gjør at den globaliseringskritiske bevegelsen må være bevisst på at den ikke kommer veldig langt med å bare angripe symboler og møte opp på toppmøtedemonstrasjoner. Kritikken av den glo-

***Terrorangrepet 11. september har satt den globaliseringskritiske bevegelsen sterkt tilbake, særlig på det Nordamerikanske kontinentet.***

bale økonomien må gjøres lokal og konkret og man må komme med klarere alternativer til hva man vil ha isteden for f.eks Nikesko, hevder Klein.

Det er klart at den såkalte "demonstrasjonsturismen" i forbindelse med toppmøter ikke har mye effekt hvis den ikke har forankring i mer lokale bevegelser. Det blir likevel å overgi seg til FBIs verdensbilde å påstå at demonstrasjonstogenes tid er forbi eller at grupperinger som adbusters skal legge seg ned og slutte å drive med sin karikering av reklameindustrien.

Tilsvaret fra den globaliseringskritiske bevegelsen på den veldige offensiven for å stemple bevegelsen som terrorister, og behandle den deretter, må i hovedsak være å kritisere politistatsmetodene som blir brukt i forbindelse med toppmøtedemonstrasjonene og den meningsterroren bl.a FBI står for når de stempler sosialister og anarkister som en terrortrussel.

Det har ikke blitt begått noen terroraksjoner i forbindelse med toppmøtedemonstrasjonene. Det har riktignok vært elitistiske aksjoner som har ødelagt butikker o.l, men ingen personer har blitt skadet eller drept i forbindelse med disse aksjonene. Politiet derimot har behandlet

demonstrantene med terrormetoder, og har skadet sivile. Under demonstrasjonene mot EU-toppmøtet i Göteborg løsnet politiet som kjent skarpe skudd og skjøt en person som ble livstruende skadd. Da blir det et feilslått svar å avblåse strategien med massedemonstrasjoner, massedemonstrasjoner er nettopp den rake motsetningen til elitistiske terrormetoder.

Likevel er det ikke tvil om at den globaliseringskritiske bevegelsen nå trenger å samle seg om en videre strategi som gjør det helt klart at vi er en massebevegelse og at terrormetoder ikke er en del av kampen mot globalisering. Det innebærer også en debatt om hvorvidt maskering og elitistiske aksjonsformer er en akseptabel strategi. Det er også viktig å fortsette å reise kampen om symbolene og forsøke å overvinne det ideologiske hegemoniet som den globaliserte markedsliberalismen representerer. Samtidig som man - i tråd med Naomi Klein - kommer med klarere alternativer og jobber for å gi den globaliseringskritiske bevegelsen en lokal forankring.

Det er nettopp ideen om at det ikke finnes noe alternativ til den globaliserte kapitalismen som er globaliseringskritikernes hovedutfordring.



Det betyr at vi må fortsette å utfordre symbolene til den globale kapitalismen!

#### **Kristine Nybø**

er landsstyremedlem i RV og sekretær for bystyregruppa til Oslo RV. Hun har fulgt fremveksten av den nye bevegelsen mot global kapitalisme på nært hold - som demonstrant, aktivist og skribent. November 1999 deltok hun på de store demonstrasjonene mot WTO-toppmøtet i Seattle, desember 2000 var hun i Nice og i juni 2001 i Göteborg.

# Kvinner er krigens største tapere

Av Hege Bae Nyholt

*"To av venninnene mine ble voldtatt med kjepper i fengselet. En annen ble voldtatt mens faren hennes måtte se på. Han ble gal. En kvinne fødte i fengselet. Det er vanlig at kvinner får problemer når de kommer ut av fengselet. Noen av dem får problemer med å gifte seg."*

Palestinsk, kvinnelig kommunist  
Karoline Frogner «Intifadaens barn»



Når et folk eller land blir utsatt for krig eller okkupasjon rammer dette kvinner på en egen måte. På lik linje med menn lever de i frykt for overgrep fra okkupanter i form av bomber, miner, utsulting og andre groteske midler som blir tatt i bruk i en krigssituasjon. Men kvinnene lever også under det samme patriarkaske samfunnet i en krigssituasjon som ellers, og får merke den ekstra

belastningen som ligger i det.

I en krig settes hele det sivile samfunnet under et enormt press. Krigens hverdag trenger seg inn på gata, i arbeidslivet, og ikke minst i hjemmet. Krig skaper sterke spenninger og mye uro, og ofte får dette utløp innafor hjemmets vegger: Frustrerte menn tar ut sinne og angst på kvinner og barn. For eksempel har det blitt

en kraftig økning i kvinnemishandling i de palestinske områdene etter at den nye intifadaen brøt ut i fjor høst.

I mange av de sterkt patriarkalske samfunnene, som Palestina, er det kvinner som har hovedansvar for omsorgen for familien. En krig gjør dette uendelig mye vanskeligere - det blir dårligere tilgang på mat og medisiner og andre husholds-

artikler. Strøm, gass o.l. blir også mangelvare. Dette legger ekstra byrder på kvinners rygg. Det er mange historier om kvinner som har brukt

timer på å ta seg inn til en annen by eller landsby, gjennom checkpoints for å prøve å skaffe mat til familien, noen ganger er det likevel ingen ting å putte i grytene. I flyktningeleirer hvor man ofte mangler alt, er det stadig kvinners ansvar å sørge for mat, klær og rent drikkevann, noen ganger en uoverkommelig oppgave. Antall folk som har behov for støtte og omsorg går også opp - folk mister hus og hjem, og må bo hos familie og slekt. I tillegg kommer alle de som får psykiske plager som følge av den skrekken en krig skaper.

Hver soldat (stort sett menn) som faller i kamp etterlater seg ofte en hel familie i nød. I land som Afghanistan, Pakistan og langt på vei i Palestina er det menn

som har inntektsgivende arbeid. Bortfallet av mannen i familien kan derfor skyve en familie ut i fattigdom og nød. Igjen står kvinnene og må plukke opp stumpene.

En vanlig måte å straffe og kue befolkninga i erobra områder er å voldta kvinnene. Fra Palestina rapporteres det nå om grufulle eksempler på hvordan voldtekt ble brukt kynisk og bevisst som terrormetode og torturmetode.

Trusler om voldtekt er enda hyppigere brukt mot kvinner. En 14 år gammel palestinsk jente som var internert i nesten 6 mnd mistenkt for å ha kastet en stein fortalte at hun ikke hadde sovet en eneste natt i redsel for å bli voldtatt. Hver natt gikk soldatene utenfor døra hennes og diskuterte høylytt om de skulle voldta den "arabiske hora", men

soldatene "trakk seg fordi de ikke vil forurensse seg". Kvinner som blir voldtatt mister ofte sosial status, og forholdet til ektemann og slekt kan forverres. I mange områder kan en voldtekt ødelegge kvinners muligheter til senere å få et normalt liv.

Kvinner har til alle tider vært blant de mest aktive i fredsarbeid - kvinner har lite å vinne på en krig, og

mer å tape enn noen andre. Vårt ansvar blir å være med å synliggjøre kvinners kamp. Ikke

bare må vi støtte opp om kampen for nasjonal frigjøring og mot okkupasjon, men vi må også støtte kvinnene i deres særegne kamp for frigjøring.

**Hege Bae Nyholt** er utdannet barnevernspedagog, og aktiv i Sør-Trøndelag RU og RV. Hun har jobbet mye med kvinnekamp og Palestina-solidaritet. Hun var på Vestbredden i september 2000 og i Libanon 11. september i år.

# Dobbeltmoralens terror

Av Berit Mortensen

Vi ble vekket midt på natta av israelske soldater som stormet inn soveromsdøra. Jeg overnattet i en palestinsk flyktningeleir i huset til en familie som hadde bodd der siden 1948, og som besto av tre generasjoner. På kvinnesove-rom lå jeg sammen med bestemor, mødre og barn. Det var uvanlig for meg, men for palestinerne var dette noe de gjennom livet hadde måtte lære seg å leve med. Ungene gråt og var redde.

Soldatene arresterte de to unge fedrene som bodde i huset, ingen fikk noen forklaring på hvorfor. Kvinnene ble helt fra seg; hvem skulle sørge for inntekt nå? En måneds tid etterpå sto bestefar i familien og gråt på toppen av en ruinhaug som engang var hele hans families flyktninghjem. Den israelske hæren hadde sprengt huset med dynamitt ...

Slik har den israelske statsterrorismen siden 1948 angrepet flere titalls tusen palestinere. Det har skapt en konstant frykt for å bli neste offer for uvilkarlig fengsling, ødeleggelse av eiendom, konfiskering av land, ydmykende og langdryge kontroller og undersøkelser - og sist men ikke minst døden. Palestinerne vet at verden rundt dem ser alt dette, men føler at deres liv må betraktes som mindre

verdtsiden Israel får holde på. Ingen sanksjoner mot statsterrorismen, mot okkupasjonen, mot utbyggingen av israelske boliger på Palestinas okkuperte jord.

Det tok derimot ikke lang tid før USA og resten av den vestlige verden satte inn harde sanksjoner mot

***Den utryggheten og frykten som den vestlige verdens rike mennesker fikk føle etter terrorangrepet mot World Trade Center og Pentagon, har for palestinere og irakere vært dagligdags gjennom år.***

Irak, etter landets forsøk på å okkupere Kuwait. En sanksjon som viser seg å kun gå ut over sivilbefolkning og aller mest barna, som lider av underernæring og mangel på medisiner,

mens store deler av landets infrastruktur er bombet sønder og sammen. Hva galt har Irak gjort som Israel ikke har gjort mye grundigere? spør palestinere og andre i den arabiske verden.

Den utryggheten og frykten som den vestlige verdens rike mennesker fikk føle etter terrorangrepet mot World Trade Center og Pentagon har for palestinere og irakere vært dagligdags gjennom år. Den terror som disse mennesker lever under i frykt og harme, rammer vilkårlig og uten at verden stopper opp og tenner så mye som en fyrstikk i medynk.

Terrorangrepet i USA rammet tydelig grundig gjennomtenkte og sym-



bolsterke mål. De palestinske familiene som får hus sprengt i lufta, familiemedlemmer fengslet, blir fratatt land og arbeid, er redd for død og terror hver dag.

Siden staten Israel ble dannet har det palestinske folket levd under slik terror. Deres barn har vokst opp med dette livet som eneste alternativ, mens USA står som symbolet på supermakten som har grepet om den regjerende verdensorden - som har makt til å legge ned veto mot enhver fordømmelse av Israel .

Er det rart at disse barna og de som har kjempet for å komme seg ut av denne tvangstrøya av et liv, jubler når de ser at også USA kan rammes? I det de får nyheten om at Pentagon er angrepet tenker få palestinere på at uskyldige er rammet. For dem er nettopp Pentagon

symbolet på den militære makt som i høyeste grad er medskyldig i palestinernes lidelser. Da er det forståelig at noen spontant jubler. Det er derimot utilgivelig at dette raskt sendes rundt på TV-skjermer verden over, uten at det settes inn i en sammenheng. Det virker frastøtende på folk når de ser TV-bilder av uskyldige ofre av terror og deretter palestinske barn som jubler - som om det var de uskyldige ofrene i World Trade Center de jubler for. TV-selskapene som brukte disse bildene i en så forenkla framstilling gjorde et presseetisk overtramp. Palestinske ledere var raskt ute med å fordømme terrorangrepet på USA. De la vekt på at egen erfaring med å være et offer for terrorisme gir et ekstra grunnlag for sympati med uskyldige terrorofre. All terror er forkastelig.

EU vedtok nylig en omfattende til-

takspakke mot terrorisme. Den inneholder en definisjon av terrorisme som lyder sånn: ".....lovbrudd begått av enkeltpersoner eller grupper mot et eller flere land, landenes befolkninger eller institusjoner, i den hensikt å skape frykt og endre eller ødelegge den politiske, økonomiske eller sosiale strukturen i disse landene, skal straffes som terrorisme."

*Den eneste måten å få en verden fri for terror er å bekjempe dobbeltmoral, intoleranse, urettferdighet og fattigdom. Vi må tro at en annen verden er mulig.*

Makter verden - inkludert USA og EU-landene - å se at Israel sin urett mot palestinerne faktisk beskrives i denne EU-definisjonen av terrorisme? For faktum er at palestinerne politiske, økonomiske og sosiale struktur - deres selvstyreområder, politistasjoner, infrastruktur og sivilbefolkning - daglig blir angrepet av den israelske hæren og av israelske settlere. Makter de å se at denne terrordefinisjonen også må gjelde sanksjonene mot og bombinga av Irak? Makter de å se at den ville rammet det USA-støttede militærkuppet mot Chiles demokratiske valgte regjering under Allende den 11. september for 28 år siden? Bare for å nevne noen eksempler.

Poenget er: Hvorfor skal de vestlige rike land som sitter med militær og økonomisk makt ha lisens til å drepe sivile, uskyldige mennesker i Palestina, Irak, Vietnam, Chile, Nicaragua, Hiroshima - uten straff? Eller var det nettopp en slik "straff" noen tok seg av 11. september 2001? Vi kan ikke forsvare terrorhandlinger noe sted i verden.

Derfor må vi ta et oppgjør med vår egen, vestlige verdens dobbeltmoral. Først da kan vi ærlig forkaste all form for terror - ikke bare den som rammer vår del av verden.

Skal den vonde sirkel av krig og vold mot menneskeheten stoppes, koster det noe for oss alle. Vi som

bor i de landene som sitter med rikdom og makt til å gjøre noe med urettferdigheten i verden, må være villige til å gjøre noe med de virkelige problemene - og det vil koste mer enn billig avlat. Det vil koste makt fra de som har interesse av å opprettholde en urettferdig verden for egen vinnings skyld.

Den eneste måten å få en verden fri for terror er å bekjempe dobbeltmoral, intoleranse, urettferdighet og fattigdom. Vi må tro at en annen verden er mulig.

#### **Berit Mortensen**

er landsstyremedlem i RV, og jobber som jordmor på Helgelandskysten i Nordland. Hun har bl.a. jobbet mye med Palestina-solidaritet, deltatt i helseteam og besøkt de okkuperte områdene flere ganger.

# STRATEGIER MOT MARKEDSLIBERALISMEN OG FOR EN ANNEN VERDEN

Av Elisabeth Eide

## *Hvordan er det mulig å knytte dagens krig sammen med medier, markedsliberalisme og framtiden?*

Vi kan begynne med bildene vi ser: Via TV-skjermen bivåner dere en afghaner med et tomt, flagrende buksebein som strever etter å entre lasteplanet på en pickup. En skranglete overlesset pickup som vil ut av en bombet by. Når dere ser dette, så kan dere tenke på om oljepengene våre har vært involvert i produksjon av den landminen som tok beinet hennes. Jeg tror en del av framtidsstrategien vår er avhengig av en tenkning som er så konkret, så empatisk og så kritisk.

Neste gang dere ser en rasende mann tenne på en uformelig dukke på gaten i en pakistansk by, så prøv å tenke dere at den samme mannen kan være hyggelig å drikke te med. Men at han også kan være rasende fordi gjødselssubsidiene til appelsintrærne hans forsvant med den siste strukturtilpasningsavtalen. Eller han kan være rasende fordi den utdanningen han tok ikke ga ham muligheter til en bedre framtid. Eller han kan simpelthen være rasende og fortvilet fordi familien hans er gisler for Taliban, og for dem som i dag bomber Afghanistan. En nyhetsformidling som ikke følges av spørsmålet: Hvorfor? Lar fordommer og stereotyper om "de andre", "de der nede" få feste seg. Slike fordommer og stereotyper er fiender av en solidarisk strategi.

Neste gang dere hører journalister omtale Saudi-Arabia som en av de moderate regjeringene i Midt-Østen, så prøv å tenke på hvor mye det har med oljeselskapenes makt å gjøre, og hvor liten sammenheng slike utsagn har med menneskers rettigheter i kongedømmet. Prøv å forestille dere at en del av de bildene vi får og har fått av Talibans ekstremt undertrykkende kvinnepolitikk; kunne vært hentet fra nettopp Saudi-Arabia. Dette landet har i stor grad tjent som modell for de Pakistan-sponsete mullahene. Forskjellen er at de saudiske herskerne framstår som velsoignerte og tilbaketente i mediene, mens Taliban framstår som rufsete, uskikkelige, brutale og uforståelige. Sjekk med Amnesty hvis dere er i tvil om slektskapet. Sist år ble mer enn 120 mennesker henrettet i landet, og de middelalderske straffemetodene med kutting av hender og føtter skal ha økt i omfang i det nye årtusen. Og, for å komme tilbake til markedsøkonomiens velsignelser: Hvorfor ble de afghanske mullahene hjulpet av Pakistan? En ikke uvesentlig årsak var at naboen ville ha et håndterbart regime i Afghanistan, slik at de kunne delta i kappløpet om å tjene penger på en rørledning gjennom landet. Det er ikke mange år siden både det argentinske selskapet Bridas og

det amerikanske UNOCAL, inviterte Taliban-delegasjoner på middager og rundturer i et forsøk på å inngå feite kontrakter om nettopp olje og gass. Dette hører vi lite om i dag.

## Kommunikasjonstyranniet

Mediene utgjør et særegent felt under markedsliberalismen. Alle er mot at mediene skal være statskontrollerte eller bare statseide. For hvordan kan de da utgjøre en fri og mangfoldig fjerde statsmakt? Men mangfoldet har problemer: en enorm monopolisering og kommersialisering løper parallelt. Er liberalisme egentlig et dekkende ord? Ja, dekkende for de store kreftenes frie spill, og de mindre krefters rett til å velge å gå under eller bli slukt.. Hvor frie er mediene egentlig? I USA har de store TV-stasjonene nylig i stor grad, etter oppfordringer fra spesialrådgiver Condolezza Rice, gitt avkall på å sende innslag fra Al-Jazeera-nettverket basert i Qatar. Hvorfor? Fordi, sier man der borte: I uttalelser fra Osama bin Laden kan det forekomme kodete meldinger til kontaktene hans. Det gjenstår å se om dette betyr at de slutter å sende andre klipp fra den eneste kanalen som faktisk har TV-kameraene inne i Taliban-kontrollerte områder. I går kom bombeofrene fra Jalalabad på norske TV-skjermer, via denne kanalen, som på ingen måte er et fundamentalist-talerør.

Dagens mediemoguler eier ikke bare medier, men også bryggerier, forlag, fornøyselsesparker, IT-konserner, teletjenester og filmselskaper. Journalister verden over er bekym-

ret for denne utviklingen, som jo innebærer at nyhetsmediene i enda større grad blir tenkt på ensidig ut fra markedsprinsipper, og i tilsvarende mindre grad ut fra samfunnsoppdraget, hensynet til demokratiet og menneskerettighetene. Samtidig tiltar mediernes makt: De er ikke lenger den fjerde, men den andre statsmakten, skriver redaktøren av *Le Monde Diplomatique*, Ignacio Ramonet, i sin bok "Kommunikasjonstyranniet". Bare den internasjonale økonomien er mektigere. Og han føyer til: I dag blir vi overdyngnet av informasjon i et omfang som gjør at vi ikke ser hva som mangler; vi blir blinde for hva som ikke finnes der, i mediene. Journalistene kommer på defensiven i denne vrimmelen av informasjon, slik at de får mindre muligheter til å dra ut og undersøke virkeligheten. La oss tenke på bevegelsene som er representert på denne konferansen: hvor i mediene møter vi dem - ellers? Denne defensiven kaller Ramonet for en demokratisk sensur. Et annet fenomen han skriver om er direktifiseringen. I markedets og konkurransens navn må alle være først; ergo sendes informasjonen ufiltrert. Ærverdige BBC World avbryter i disse dager sine sendinger for å få med hvert ord fra forsvarsminister Donald Rumsfeld. Hvis dette fortsetter hva blir da igjen av journalistrollen? Hva betyr det for oss som publikum? Det betyr i alle fall at vi kan sette oss ned og analysere retorikken! Omtalen av liv, verdisseting og liv på ulike deler av kloden.



### Hvilken virkelighet?

USA-mediene er i krise. Mellom 1970 og 1997 har antallet folk som leser en dagsavis gått fra 78 prosent til 59 prosent, og mellom 1993 og 1998 har andelen som jevnlig ser på TV-nyheter om kvelden falt fra 60 til 38 prosent. Markedsliberalismen, kommershensynene gjør det attraktivt for TV-mediet, å sende såpe-serier dagen lang, i stedet for å satse på nyheter, som er dyre å rente inn og produsere. Representanter for de jordløses bevegelse i Brasil sier at mediene

hos dem fungerer fremmedgjørende. Muligens snakker de om en pseudovirkelighet som har lite med folk flest å gjøre. En Afghanistan-kjenner, Ashraf Ghani, mente etter års opphold i USA at afghanerne var velinformerte om hva som skjer i verden, i forhold til innbyggerne i USA. Hva betyr det for deres muligheter til å ha innflytelse over verdens største krigsmakt?

I norske medier skjærer en også ned på utenriks og øker andelen sport og underholdning. Hva gjør det med oss - og med vår evne til

å utforme alternative strategier? Hvordan vi tenker, beror på hvor vi befinner oss - eller hvem vi klarer å identifisere oss med. 18. september - dagen da mange viste sin medfølelse med ofrene for terrorangrepet på USA, befant den indiske vitenskapsfilosofen og aktivisten Vandana Shiva seg i Orissa, det østlige India. Hun tok del i to minutters stillhet. Vandana har venner over hele verden, også i New York og Norge.

Hun satt sammen med Laxmi, Raibari og Suranam i landsbyen Jhodia Sahi. Laxmis mann var nylig død av sult. Og han var ikke den eneste. Shiva knytter disse dødsfallene direkte til den indiske regjeringens oppløsning av det offentlige matdistribusjonssystemet PDS, etter krav fra IMF og Verdensbanken.

Jeg satt der i to minutters stillhet, skriver hun, blant familier som er ofre for sult samtidig som seksti millioner tonn korn råtner på lager. Og hun greide ikke la være å tenke på de økonomiske systemene som dytter folk i fattigdom, som en form for terrorisme. Det lyder som ekko av uttalelsene til en brasiliansk biskop på midten av 1980-tallet. Han snakket om gjeldskrise som en tredje verdenskrig mot de fattige, med renter og strukturtilpasning som de viktigste våpnene.

I brevet sitt nevner Vandana Shiva også andre utslag av markedsliberalismen, slik den fortoner seg sett fra Orissa. Norsk Hydro har i ti år presset på for få i gang utvinning av bau-

xitt på tvers av lokalbefolkningens interesser, og demonstranter mot prosjektene er blitt drept og såret. Disse menneskene har fått noen stemmer i Norge, ikke minst takket være Norwatch sin intense innsats, og takket være konferanser som denne.

I denne seinmoderne tiden, denne tiden som er overmoden for endringer; ser vi tydeligere hvordan alt henger sammen. Hvis vi vil se - trengte gjennom en del mediale overflatetåker. Hvem har vi lært det av? Indiske kystfiskere har forklart hvordan en negativ markedstenkning kom inn i fjæresteinene deres med det norske Kerala-prosjektet. Latin-amerikanske økonomer og fagforeningsveteraner har tålmodig forklart hvordan gjeldskrisen fjerner arbeid, helsetilbud og skolefrokoster. Sørafrikanere har gjort oss klar over blodprisen på AIDS-medisin. Afghanere forteller oss hvordan de avskyr Taliban og hvordan bombene foruten å drepe, ikke tjener den oppgitte hensikt, men snarere fungerer til å lime en del mer moderate elementer rundt de ekstreme.

Spørsmålet er hvordan det er med evnen vår til å lytte. Ikke minst medienes evne: Hvordan er det med plassen til de såkalte "ikke-europeiske andre" når de skal konkurrere med Aqua-Lenes silikon og Clintons eskapader? Eller med medienes bensinpris-tabeller og terningkast-vurderinger av politikere etter hvor flinke de har vært til å markedsføre seg i de samme mediene?

## Framtidsstrategi

Mye har skjedd de siste femten årene. På 1980-tallet fikk jeg ikke vite hva Vandana hadde tenkt i

Orissa samme dagen som hun tenkte. Jeg fikk ikke e-postbrev fra en indisk kystfiskerorganisasjon, eller meldinger om hvordan det går med mine afghanske venner.

Det kan gå inn på meg - eller jeg kan la hendelsene ligge. Jeg kan identifisere meg, eller la det være. Til grunn for enhver framtidstrategi - eller for mangfoldet av strategier, vil jeg heller si - må ligge en dypere evne til identifikasjon med alle de som er fratatt muligheten til å ytre seg i den globale offentligheten, med deres livsvilkår, tenkemåter og drømmer. De, hvis stemmer ofte forstummer. De skjebnene vi dermed kan komme til å tenke betyr mindre for verden enn vestlige liv. Det er et medieansvar å bidra til en slik forståelse, men mange vil si at det er en illusjon å tro at mediene kan fylle denne oppgaven. Det jeg prøver å si er at enhver framtidstrategi i denne verden som er én, må ta inn over seg medienes makt - og bygge motmakt - la oss gjerne kalle det konfrontativ dialog - både gjennom de etablerte mediene - og via alternative kanaler.

Ydmykhet kan frambringe en dypere forståelse. Vi kan snakke om en avgrunn mellom to ulike standpunkt og verdensforståelser. Mellom den påståtte humanitære forståelsen som ligger bak dumpingen av mat-

pakker i bombenes kjølvann. Flypakker med vegetarmat, våtservietter og tannpikere i afghanske fjellområder, kanskje også minelagte; det er en avgrunn mellom denne forståelsen og den forståelsen som du kan oppnå om du deler et måltid og en samtale med en afghansk flyktningfamilie: lytter til

det de har å si om den daglige frykten og de langsiktige konsekvensene av det som skjer nå.

Og, nei, du trenger ikke reise til Afghanistan for å treffe dem. Vi kan lese, spørre, søke kunnskap med ydmykhet. Dessuten er vi omgitt av slike læremestre, om vi vil se dem. Det betyr kanskje at mange av oss her må gi slipp på noen av våre privilegier som relativt rike innbyggere i en nasjon med stor makt, og redusere vår egen taletid til den andres fordel. Stadig stille spørsmål ved hva som påvirker våre perspektiv. Bare slik kan framtidssallianser basert på likeverd bli til.

(overskrifter er satt inn av redaksjonen)

### Elisabeth Eide

er førstepersoner ved journalisthøgskolen i Oslo. Hun har jobba som journalist, og gitt ut flere romaner og fagbøker. Hun har reist i Afghanistan, bodd i India og jobba mye med Afghanistan-spørsmål. Eide har vært aktiv i kvinne- og kjønns-spørsmål nasjonalt og internasjonalt. Denne artikkelen tar for seg vårt forhold til de "andre", den er første gang brukt som innledning på den store antiglobaliseringskonferansen i Oslo høsten 2001.

# Peker mot Osama bin Laden

Av Peter M. Johansen



**ETTERSØKT:** I fjor utropte CIA Osama bin Laden til "den alvorligste trusselen mot USAs nasjonale sikkerhet". Han er indirekte et produkt av CIA og den pakistanske militæretterretninga.

## Internasjonalt nettverk

Hovedmistanken retter seg med andre ord mot den saudiarabiske entreprenørmillionæren som har tilholdssted i Afghanistan. Det var her bin Laden startet sin jihad, "hellige krig", som en av mange arabiske og pakistanske islamister som dro til fronten for å slåss mot den sovjetiske okkupasjonsmakta, de såkalte "afghanerne".

**Mange har blitt igjen i Afghanistan sammen med bin Laden for å støtte opp om Talibanbevegelsen og skape "den reine islamske staten", som bin Laden i fjor oppfordret alle muslimer å komme til.** Andre har dratt hjem eller sluttet seg til andre fronter, i Kashmir, i Tsjetsjenia, på Balkan. En av avleggerne er Abu Syyafbanden i Filippinene.

Ni uker før bombene smalt i bygningene som huset de amerikanske ambassadene i Nairobi i Kenya og i Dar-es-Salaam i Tanzania i 1998, kom Osama bin Laden (44) med en advarsel. Få uker før en kapret patruljebåt fullastet med eksplosiver ble sendt inn i skutesida på den amerikanske jageren "USS Cole" i Aden i Jemen i oktober i fjor, optrådte Osama bin Laden i et intervju med en jemenittisk dolk. Tre uker før de kaprede flyene ble styrt inn i tårnene på World Trade Center og Pentagon, skal Osama bin Laden har kommet med en advarsel om at en storstilt aksjon var på gang.

Det har gitt bin Laden et internasjonalt nettverk, med forgreininger på innsiden av det amerikanske samfunnet som rettssaka etter bombeattentatet mot World Trade Center i 1993 avdekket. I bunn for den islamistiske forankringen og disiplinen ligger wahhabismen, den saudiarabiske statsreligionen.

## Militant islamisme

Borgerkrigen i Libanon på midten av 70-tallet gjorde slutt på festlivet i Beirut for den unge rikmannssønnen, hvis far døde i en flyulykke i USA i 1961.

**Beirut ble samtidig omvendelsen, ved at han ved selvsyn fikk seg de kummerlige forholdene til de palestinske flyktingene.**

Det skjedde i 1977-78 da kassetter med ayatollah Khomeinis taler

begynte å sirkulere blant palestinske grupper, ifølge Hamoud Salhi, professor i Midtøsten-forhold ved California State University.

Men det var først da bin Laden traff Mohammed Ayman Zawahir, lederen for den egyptiske gruppa Jihad, i den pakistanske grensebyen Peshawar på midten av 80-tallet at han sluttet seg til den militante islamismen.

Hendelsene i 1979 lå til grunn for den politiske overbevisningen: Den islamske revolusjonen i Iran i februar, saudiarabiske islamisters storming av Den store moskeen i Mekka i november og Sovjets invasjon i Afghanistan i desember. Bin Laden deltok ikke selv i moskeaksjonen i Mekka, men reagerte på at kongefamilien hadde benyttet seg av det franske CRS-opprørspolitiet. "Ureine" hadde besudlet den hellige by.

## **Penger**

Afghanernes ukuelige motstand mot den sovjetiske okkupasjonen fikk bin Laden til å bli mujahedin, "hellig kriger". Med sin saudiarabiske bakgrunn og bin Laden-familiens nære forbindelser med kongehuset

fikk han kontakt med CIA, som da ble ledet av William Casey, og med den pakistanske militæretterretninga Inter-Services Intelligence (ISI) som fordelte våpen og midler som CIA skaffet til veie. Leveransene gikk ofte gjennom Egypt og Saudi-Arabia. I sitt stille sinn hatet og foraktet han både det saudiske monarkiet og USA.

**bin Ladens sterkeste kort var penger, egne og store beløp fra CIA, Saudi-Arabia og andre arabiske land.**

Pengene ble brukt på to måter: å kjøpe seg innflytelse blant de islamistiske gruppene i den afghanske motstandskampen og å rekruttere militante muslimer i den arabiske verden. Flere regjeringer støttet opp om dette fordi de ville bli kvitt islamistene fra sine egne land.

bin Laden behøvde derfor ikke røre mye av sin egen formue, i dag anslått til 250-300 millioner dollar, mellom 2,2 og 2,7 milliarder kroner.

## **Frankensteins monster**

Golfkrigen i 1991 endret bildet. Sovjet hadde trukket seg ut av en tapt krig og overlatt slaget til afghanerne

som sloss om makta. Den vestlige alliansen gikk på vingene og bombet Irak ut av Kuwait. Det saudiske kongehuset tillot over 500.000 amerikanske og europeiske soldater inn i landet og forrådte dermed forvaltningsansvaret for de hellige byene Mekka og Medina, ifølge islamistene.

Bin Laden hadde dermed kappet forbindelsene til Saudi-Arabia og dro i stedet til Sudan, hvor doktor Hassan el-Tourabi, lederen for National Islamic Front (NIF), forsøkte å bygge opp en islamistisk internasjonal. Tourabi mente at det sekulære Iraks totale nederlag var nødvendig for å få ryddet de arabiske regimene av veien slik at "reine" islamistiske krefter kunne få makta. Bin Laden giftet seg med en av Tourabis nieser og forsynte NIF-lederen med medgift til å finansiere veier og flyplasser - og NIFs treningsleire utenfor Khartoum.

**Det var i Khartoum bin Laden begynte å spesialisere seg på terroraksjoner mot byer framfor geriljakrigføring på landsbygda. Hensikten var å ramme spektakulære mål, slik som WTC og Pentagon. Til det**



trengte han et nettverk, kalt al-Qaeda, "Basen". Ifølge amerikanske myndigheter var Al-Qaedas ilddåp attentatet mot 18 amerikanske soldater i Somalia i 1993. Bin Laden ville tvinge USA ut av Midtøsten og Afrika, men han ble selv tvunget til å forlate begge. I 1994 ble han strippet for sitt saudiarabiske statsborgerskap ut fra anklager fra Egypt, Jemen og Algerie om at

han finansierte militante islamister i disse landene. I 1996 tvang amerikansk press Sudan til å utvise bin Laden.

### Flasket opp i Pakistan

Taliban-bevegelsen som var blitt flasket opp av ISI på pakistanske islamistiske madrasser (koranskoler), hadde da tatt kontrollen over det meste av Sør-

Afghanistan og sto i ferd med å rykke inn i Kabul. Taliban kunne gi bin Laden base for å drive Al-Qaeda, og for å styrke båndene, giftet bin Laden bort sin datter til Taliban-lederen Mohammed Omar.

Taliban-regimet er bare anerkjent av Pakistan, Saudi-Arabia og Emiratene, men kongehuset i Riyadh trakk tilbake sin ambassadør i september 1998 og sin bistand ved årsskiftet 2000 for å presse Taliban til å utlevere bin Laden. Selv har bin Laden rikelig tilgang på midler fra seks kilder, ifølge vestlig etterretning: Egen kapital, amerikanske og saudiske fond som er blitt overtatt etter kampen mot Sovjets okkupasjon, bidrag fra islamistiske grupper i andre muslimske land og fra islamistiske grupper i vestlige land, blant annet USA og Storbritannia, penger som er tatt fra veldeighetsfond fra Golfstatene og bidrag fra rike Golf-arabere.

Peter M. Johansen er journalist i Klassekampen. Artikkelen har tidligere stått på trykk i Klassekampen, 13.09.2001

# KRONOLOGI OVER VENSTRESIDEN I AFGHANISTAN

samlet av  
Bjarke Friberg

## 1963-1973: Fremvekst

*Arbeidere, bønder og studenter danner sine første organisasjoner. For første gangen oppstår det organiserte politiske grupperinger som ikke utelukkende er basert på stammetilhørighet, men på et klasse- eller ideologisk grunnlag. I stor grad er de inspirert av ideer og bevegelser i utlandet, og er forsøk på å håndtere møtet med kapitalismen som er begynt å trenge inn i Afghanistan.*

## 1964:

Kommunistiske ideer får et voksende publikum, men bevegelsen spalter seg under inntrykk av 'den store polemikken' mellom Sovjet og Kina. Mens det nystiftede PDPA (Peoples Democratic Party of Afghanistan) orienterer seg i retning av Sovjet, erklærer PYO (Organisasjonen for Progressiv Ungdom) seg snart for maoistisk og marxist-leninistisk. Mens PDPA ønsker mer samarbeid med Sovjet for å få til industrialisering og en sterk statsmakt, advarer PYO mot en fiendtlig og stor-russisk utenrikspolitikk rettet mot Afghanistans uavhengighet.

## 1965:

Etter modell fra det egyptiske Muslimske Brorskapet (Ikhwan al-Muslimeen) blir det også gjort forsøk på å etablere en **islamistisk**

bevegelse, for å verne landet mot vestlig innflytelse. Antallet organiserte "ikhwan" forblir likevel beskjedent, trass i at de påberoper seg å representere en dypt religiøs befolkning. Hva de mangler av tiltrekningskraft over for intellektuelle, kompenseres de ved sin innbitte og anti-vestlige holdning. De blir snart kjent for sin voldelige innstilling, og for å kaste syre i ansiktet på skolejenter og kvinnelige studenter.

## 1965-1972:

Studentaksjoner, streiker (bl.a. i Afghan Airlines) og bondeopprør. Flere blir drept under sammenstøt med politiet, hundrevis blir såret og tusener blir arrestert. Det er også uro i hæren, både blant menige og soldater. PDPA deler seg i to fraksjoner, gruppert rundt avisene **Khalq** ("Folket") og **Parcham** ("Flagget"). Der **Khalq**-fløyen under Hafizullah Amin ønsker en selvstendig nasjonal utvikling gjennom et samarbeid med Sovjet, er **Parcham**-fløyen under Babrak Karmal mer opptatt av privilegiene de kan oppnå ved å underordne seg Sovjet. Maoistene blir fort kjent som "**sholei**", etter deres ukeavis *Sholai Jawaid* ("evig flamme" på persisk/dari/farsi). De klarer å få et følge på flere tusener av intellektuelle og et mindretall av arbeidere. I Kabul er det maoistene som arran-

gerer de største demonstrasjonene. Gruppens arbeid gjør et varig inntrykk, slik at helt frem til i dag blir "sholei" brukt som betegnelse på sekulære intellektuelle, revolusjonære og demokrater.

## 1972:

I juni går det mot et sammenstøt mellom *sholei* og *ikhwani* ved universitetet i Kabul. Ikhwaniene er væpnet med kniver og pistoler, og en av deres ledere - Gulbuddin Hekmatyar som seinere blir leder av det ytterliggående Hezb-i-Islami (det Islamske Partiet) - dreper personlig den fremtredende PYO-aktivisten Saydal Sokhandan. Mange andre *sholei* blir såret, og hendelsen provoserer frem en intens debatt om veien videre for den revolusjonære bevegelsen. Væpnet kamp, forholdet til bøndene og utviklingen i Kina er de viktigste stridstema.

## 1973-1978: Stagnasjon

*Daoud tar over makten ved et kupp, og oppløser nasjonalforsamlingen. Det blir en hardere kurs overfor streiker og demonstrasjoner. Parcham-fløyen av PDPA støtter åpent Daoud-regimet, bare Khalq er i opposisjon og driver med infiltrasjon av militæret fra innsiden. Til sammen har de kanskje opp mot 50.000 medlemmer og nære sympatisører, mens antallet reelle medlemmer trolig er nærmere 5.000. PYO går i full oppløsning, og deler seg i ulike konkurrerende smågrupper.*

## 1973:

De to viktigste maoistgruppene kaller seg nå **SAMA** (Afghanistan People's Liberation Organisation,

ledet av professor Qayum Rahbar og broren hans Majid Khalakani) og **RGPA** (Revolutionary Group of the Peoples of Afghanistan, ledet av dr. Faiz Ahmad). RGPA legger særlig vekt på arbeid blant bøndene - som utgjør 90% av befolkningen - og de fleste av dets kadre og aktivister drar ut på landsbygden. RGPA blir etterhvert kjent som **ALO** (Afghanistan Liberation Organisation - "Sazman-i Rehayi Afghanistan"). Både SAMA og ALO oppnår en viss støtte blant hazara-folket (et mongolsk shiamuslimsk fjellfolk) og blant tadsjiker.

## 1978-1989:

### Kamp mot Sovjet og USA

*Daoud styrtes i et blodig kupp 28. april 1978, og PDPA tar makten under Noor Mohammad Taraki som president og Babrak Karmal som visepresident. De nye herskernes brutale fremferd fører snart til et bredt folkelig opprør, og i mars 1979 bryter det ut oppstander i Herat og deretter Jalalabad. Motstanden blir etterhvert stadig mer omfattende, og sprer seg til hele landet. Fra august 1979 trapper Sovjet opp sitt militære engasjement, som etterhvert blir til en langvarig og oppslitende krig. Afghanistan blir til "Sovjets Vietnam". Mens Sovjet offisielt mister 15.000 soldater, er det tilsvarende antallet afghanere 1,5 millioner (nesten 10% av befolkningen).*

Den anti-sovjetiske motstandsbevegelsen er fra starten svært sammensatt. I byene er det studen-

ter som går i spissen, med tilslutning både fra statsansatte funksjonærer, småhandelnde og arbeidere. I den dypt religiøse befolkningen med mer enn 80% analfabeter fortøner opprøret seg fort som en kamp mot "de vantro", og de tradisjonelle klansledderne inntar en fremtredende rolle. Det samme gjør imidlertid også godseierne, mullahene og de islamistiske kreftene. Fra 1979 bryter det ut egne opprør blant de nasjonale og etniske mindretallene i Hazaradjah og Nuristan, rettet mot den pashtunskdominerte sentralmakten. Offiserer begynner å motsette seg ordrer, deserterer eller slutter seg til ulike motstandsgrupper.

**Regimet undertrykker** fra starten all opposisjon og stempler den som "kontra-revolusjonær". Straffene er imidlertid hardere for "sholei" (dvs.

sekulære opposisjonelle med utdanning) enn for de religiøst-orienterte "ikhwani", ettersom de første er "bevisste fiender" av regimet mens de andre bare er "uvitende fiender". Og mens USA går inn og støtter den mest konservative delen av motstandsbevegelsen, har KGB en egen afghansk avdeling med spesielt ansvar for å bekjempe "sholei". I tillegg opererer både iransk og pakistansk etterretning i området, ikke minst i takt med det økende antall flyktninger. På midten av 1980-tallet er opp mot 1/3 av de 18 millioner afghanerne flyktet til utlandet, fordelt på 3,5 millioner til Pakistan og 2 millioner til Iran (i dag er tallene gått ned til henholdsvis 1 og 1,5 millioner).

**Allerede før invasjonen** er de revolu-



sjonære gruppene hardt svekket av splittelse og stagnasjon. Det maoistiske grunnsynet gjør dem fra starten fiendtlige overfor Sovjet, men samtidig er de svorne motstandere av de godseierne og islamistene som inntar en ledende rolle i motstandskampen. Et annet problem er at befolkningen stort sett kun forbinder ordet "kommunisme" med det brutale pro-sovjetiske styret. I denne situasjonen må både SAMA og ALO utvikle nye metoder for å vinne oppslutning, og samtidig kunne bevare sin selvstendighet. Mens SAMA forsøker å vinne frem innen de selvstyrte Hazara-områdene satser ALO blant annet på å danne en "enhetsfront" med en rekke islamistiske organisasjoner. En planlagt oppstand i Kabul 5. august 1979 blir imidlertid knust, og et stort antall ALO-kadre blir drept. Seinere forsøker de å infiltrere islamistgrupper innenfra, med varierende hell. ALO sto særlig sterkt i Nuristan-fronten de første årene 1980-81, og vektla å ha kontakt med vestlig presse og media. Av den grunnen ble de også forfulgt ekstra hardt, og i 1984 ender partikongressen i et blodbad med 17 drepte. Noen av de drepte er agenter for den afghanske sikkerhetsjennesten "Khad", KGB, andre for islamistene. I 1986 blir lederne av både SAMA og ALO oppsøpt og henrettet av organisasjonen til Gulbuddin Hekmatyar - som i mellomtiden er blitt en nær USA-alliert (Hekmatyar er imidlertid ingen marionette, men har sin egen dagsorden. Hans organisasjon Hezb-i-Islami er et av de best organiserte partiene, med basis i den pashtunske folkegruppen.)

**1989-2001: Reorganisering i kjølvannet av Sovjets tilbaketrekking oppstår det kamper mellom de ulike krigsherrene innad i motstandsbevegelsen, men ingen av dem er sterke nok til å kontrollere hele Afghanistan militært. 1992-1994 dør det 60.000 mennesker i disse kampene. Som hovedstad er Kabul spesielt utsatt for maktkampen, og ved utgangen av 1990-årene er innbyggertallet nede i 250.000 - mot 2 millioner på 1970-tallet. Samtidig har de islamistiske kreftene vokst seg sterke ved hjelp av støtten fra utlandet, og særlig kvinnene opplever et kraftig tilbakeslag under det nye Taliban-styret.**

### **1991:**

De viktigste venstregruppene er nå ALO og deres kvinnefront RAWA (Revolutionary Association of Women in Afghanistan). RAWA ble opprettet allerede i 1977 som en feministisk og anti-fundamentalistisk kvinneorganisasjon. Utover 1980-tallet driver de først og fremst arbeid blant flyktninger i Pakistan, der de oppretter skoler og driver et sykehus i Quetta. ALO blir imidlertid splittet i 1991, bl.a. over synet på RAWA som mindretallet ønsker skal bli mer selvstendig. De begynner å gi ut tidsskriftet **Asre-Jadid** ("Ny Tid") for å samle og skape debatt mellom de gjenværende afghanske venstreaktivistene. Samme året stiftes det nye **Afghanistans Kommunistiske Parti** (Hezb-e Komunist-e Afghanistan, eller Communist Party of Afghanistan, CPA), gjennom en sammenslutning av flere overlevende maoistgrupper fra 1970-tal-



let. Partiet er tilknyttet RIM (Revolutionary Internationalist Movement) og har bl.a. geriljagruppen "Lysende Sti" i Peru som et av sine forbilder.

### 1994-1996:

Da den pakistansk-støttede Taliban-bevegelsen oppstår i 1994 er det flere som tror den kan tilby stabilitet og "lov og orden" - i hvert fall sammenliknet med den daværende kaotiske situasjonen. Allerede før de har tatt makten er de i forhandlinger med USA om en oljerørledning til Kaspia-havet. USA sørger for penger, Pakistan for logistikk og Saudi-Arabia for en sterkt konservativ islamsk ideologi. Trass denne støtten og en rekke sammenfallende interesser, har likevel Taliban sin egen dagsorden. I et samfunn der mange av de tradisjonelle lederne er blitt likvidert og

de gamle samfunnsstrukturene er sterkt svekket oppnår Taliban å bli en reell folkebevegelse, med utgangspunkt i pashtunerne.

### 1996-1998:

Taliban erobrer Kabul og innfører sitt eget knallharde regime. Året etter blir de offisielt anerkjent som Afghanistans regjering av Pakistan, Saudi-Arabia og de Forente Arabiske Emiraterne. Taliban viser seg imidlertid snart å være ekstremt kvinnefiendtlige, sterkt sjåvinistiske mot ikke-pashtunere og svært ytterliggående og bokstavtro i sin islam-tolkning. Alle menn får forbud mot å klippe skjegget, og bilder av levende vesener blir ødelagt og forbudt. Hardest går det ut over de kvinnene i Kabul som har tatt lønnsarbeid og kanskje utdannet seg. Taliban blir fort kjent for å skyte enhver mann som forgriper seg på eller fornærmer en kvinne, men etterhvert begynner også Taliban-soldatene å voldta kvinner fra de folkeslagene som de underlegger seg.

### 1998:

USA skyter missiler mot antatte baser til Osama bin Laden, etter terroraksjonen mot de amerikanske ambassadene i Kenya og Tanzania.

### 2001:

USA angriper Afghanistan som ledd i den såkalte "krigen mot terrorisme", for å knuse nettverket til bin Laden og de kreftene som støtter ham.

# 23 ÅR MED KRIG I AFGHANISTAN

## - ET TILBAKEBLIKK

Av  
Boye Ullmann



Det er nødvendig med kunnskap for å forstå Afghanistan. Både politikere og journalister glemmer som oftest å ta av seg sine vestlige briller når de forsøker å analysere de indre forhold i Afghanistan. Man må ta i betraktning at Afghanistan er et av verdens fattigste land med en rekke ulike nasjonaliteter. Man må også ta i betraktning at Afghanistan er et fjelland med trange daler med lite utbygget infrastruktur.

Det er riktig at kvinnene er undertrykt og at det i dag skjer grove overgrep. Afghanistan er et mannsdominert samfunn, selv om kvinnene i mange sammenhenger har betydning og betyr mye. Når vi kritiserer regimets kvinnepolitikk må vi se på hva slags samfunnsforhold det er i Afghanistan.

I kjølvannet av USAs bombing blir Taliban-regimet demonisert. Et av USAs mål er bl.a. å styrte Taliban.

Men alternativer som den tidligere kong Zahir Shah eller Nord-Alliansen er ikke noe bedre. Hovedpoenget nå er at USA ikke skal diktere hvilket styresett som skal innsettes. Det er bare afghanerne som skal bestemme dette, uten innblanding hverken fra regionale makter eller stormaktene.

Jeg vil forsøke kortfattet å gi et innblikk i den brutale krigen som Afghanistan har vært utsatt for i mer enn 20 år og hvordan dette har påvirket Afghanistan. Mitt syn er ikke minst preget av mine besøk i Afghanistan og Pakistan under Sovjets krigføring. Afghanistan var på 1970-tallet et av verdens fem fattigste land. Etter Sovjets brutale krig fra 1979 til 1989 og deretter borgerkrig, regnes Afghanistan for å være blant de tre fattigste land. Det er ca. 18 millioner innbyggere. Afghanistan er preget av å ligge i skjæringspunktet mellom tre



verdensdeler. Det preger Afghanistanens historie og ulike folkegrupper.

### Ulike folkegrupper

**Pashtunere:** Ca. halvparten er pashtunere. 1/3 av pashtunerne er nomader. Resten er i hovedsak selveiende bønder. Økonomien er preget av naturalhusholdning og mennene har en dominerende stilling. Helt mot og stolthet er sentralt. Når det ikke har vært utenlandske stormakter som har angrepet, har det også vært konflikter mellom ulike stammer. Pashtunerne er et utpreget stammefolk og har i moderne historie også dominert statsmakten. Tidligere Kong Zahir Shah som regjerte helt fra 1933 til statskuppet i 1973 er f.eks. pashtuner. Pashtu er det ene offisielle språket i Afghanistan. Det bor ca. 9 millioner pashtunere på andre siden av grensa i Pakistan. Det var

britene som i 1947 trakk en høyst unaturlig grense tvers igjennom Pashtunistan. Dette er en viktig bakgrunn for hvorfor Pakistan i moderne historie ønsker å dominere Afghanistan. Det henger bl.a. sammen med at Pakistan vil kontrollere sin egen pashtunske befolkning i vest-Pakistan. Dette området har i mange år vært preget av lovløse tilstander som henger sammen med smugling. De siste årene har det vært handel med våpen, hasj og opium/heroin.

**Tadsjikere:** Mellom 3 og 4 millioner er tadsjikere. De lever i nord og vest. Tadsjikere er ikke et stammesamfunn. Derfor var det lettere for kommandant Massoud (tadsjik) å samle fronten i nord i løpet av krigen. Det samme med kommandant Ismael Khan (tadsjik) i Herat. Tadsjikerne snakker dari som er en persisk dialekt. Dari er det domine-

rende språket i Kabul og blant de intellektuelle. Pashtu og dari er helt forskjellige språk. Tadsjikerne er i hovedsak sunni-muslimer som pashtunerne. Men i vest er det også en del shia-muslimer. Det er viktig å merke seg at det bor tadsjikerne på begge sider av grensa til Tadsjikistan. I Tadsjikistan er det fortsatt russere ved makten, som hele tiden har slått ned på tadsjikernes islamske og nasjonale opprør.

**Hazaraer:** Det bor ca. 1-2 millioner hazaraer i landet. Det hevdes at hazaraene er direkte etterlevninger fra den mongolske hersker Djengis Khan. De snakker dari med en del mongolske ord og uttrykk. Hazaraene bor i fjellene i det sentrale Afghanistan. De er meget fattige. Det også en god del hazaraer i Kabul. Befolkningen har alltid vært undertrykt. Det er store motsetninger mellom pashtunere og hazaraer. I byene er det hazaraer som alltid har fått de dårligste jobbene. Hazaraene er shia-muslimer. Iran har i mange år forsøkt å dominere hazaraene. Det samme med de shia-muslimske tadsjikerne.

**Uzbekere og turkmenere:** I nord mot den tidligere sovjetiske grense bor ca. 2 millioner uzbekere og turkmenere. De har også mongolskpreget utseende med et tyrkisk språk. Dette folket snakker det samme språk og tilhører det samme folk som i de tidligere sovjetiske republikker, nå i det formelt selvstendige Turkmenistan og Uzbekistan. Uzbekere og turkmenere har følt tilhørighet med andre tyrkere. I likhet med pan-arabisme

er pan-tyrkisme et viktig historisk fenomen.

**Aimakere, nuristanere og baluchere:** Sør i Afghanistan bor det flere hundretusen baluchere som i hovedsak er nomader. Det bor baluchere både i Iran, Afghanistan og flest i Pakistan. Balucherne ble utnyttet politisk av Sovjet og Kabul-regimet på 1980-tallet. Nord-øst i Afghanistan og nord-vest i Pakistan bor flere hundretusen nuristanere. Det hevdes at de er etterlevninger av Aleksander den Store. De kan være lyshårete med blå øyne. De ble tvangsislamisert på slutten av 1800-tallet. De blir fortsatt kalt de vantro. Aimakerne bor i vestre Hindu-kush og er bønder. De er ca. 300.000 i antall og snakker daridialekter og er sunni-muslimer.

### Levevilkår

Afghanistan er fattig. I 1984 var Annie Amundsen og jeg i Paktya-provinsen i øst. Det var ekstremt fattig med 95% analfabetisme. De var dårlig utstyrt. De hadde hverken hakke eller spett. Knappt nok spade. De brukte trekjepper da de skulle rydde mer land for å dyrke mais. Jeg forestilte meg at det var som å besøke Setesdalen i 1357. Det var dårlig med mat. Vi spiste brød og yoghurt og drakk mye te. Det var en del dyrking av mais. Det var stort sett selveiende bønder som hadde noen høner, kanskje noen geiter og/eller sau. En del hadde esel. Hadde man kamel var man velstående. Det var natural-husholdning der folk byttet varer.

## Før-føydal økonomi

Jeg vil hevde at store deler av landsbygda i Afghanistan har en før-føydal økonomi. Det er innslag av føydal utbytting. Men "godseierne" hadde meget små gardsbruk. Afghanistan er totalt annerledes enn f.eks. Pakistan og India som har store godseiere. Siden over 90% av den afghanske befolkningen på landsbygda er analfabeter, finnes det lite statistikk. Dersom en "føydalherre" er oppført offisielt med et stykke land et sted, kan det være fordi han er stammeleder. Dvs. at jorda kan være fordelt på stammen eller familien. Stefan Lindgren skriver i boka "I vargens gap" i 1985 at det ble gjort kartlegging på Herat-sletta på 1970-tallet. Der var det

1 9 . 8 5 0

"landlords". I snitt hadde de 1 mål hver. Dette kan vel neppe kalles godseiere?

Likevel fin-

nes det "rike" afghanere. Stefan forteller om Gholam Qaus som hadde 1200 sauer. Ikke akkurat rik i vestlig forstand. 80% av befolkningen dreiv med jordbruk før krigen med i hovedsak treploger og sigd. I flere områder er det fruktdyrking. De afghanske druer og meloner er fantastiske.

## Industri

Den første fabrikken i Afghanistan var en våpenfabrikk i Kabul fra 1886. Først på 1960- og 70-tallet begynte det å bli satt igang noe industri. I 1953 fantes det rundt 15.000 arbeidere innen bygning,

transport og gruvedrift. Ved utgangen av 1970-tallet var tallet 90.000, eller rundt 1% av befolkningen. Flesteparten jobbet i tekstilindustrien. Den fantes i hovedsak i Mazari-Sharif i nord og i Kabul. Andre jobbet innen gruvedrift og sementproduksjon. Det var også en god del anleggsarbeidere for å bygge ut veier, utbygging av vannkraft i nord og utvinning av naturgass.

## Modernisering og landsbygda

Landsbygda var meget skeptisk til moderniseringen til både kong Zahir, Daoud og seinere etter kuppet i 1978. Moderniseringen var konsentrert i Kabul og i noen grad i de andre store byene. Folk på landsbygda har

hele tiden ønsket å ha et svakt regime i Kabul for å holde på sine gamle tradisjoner og skikker som inkluderer det religiøse. De materielle forhold-

dene har også gjort sitt til at familier har betalt for å slippe å sende barna på skolen. Barna har blitt brukt i arbeid hjemme. Gutter og jenter har i stor grad blitt brukt til gjetere.

Annie Amundsen og jeg reiste inn sammen med mohamedin-kommandant Khassan Gul. Hans foreldre var så fattige at de ikke hadde råd til å "frikjøpe" Khassan. Han gikk på skole først i byen Khost og deretter videreutdanning i Kabul. Han dro videre til Tyskland for ingeniørstudier. På 1960- og 70-tallet var det stor forskjell på livet på landsbygda og i Kabul. Det var et stort kultursjokk for



oss å se Afghanistan. Det var mye slit, spesielt for kvinnene. Kona til Khassan håpet at han kunne få seg en kone til, slik at byrdene kunne vært delt. Annie var også en god del sammen med kvinnene. Det var sterke kvinner med stor autoritet. De eldre kvinnene møtte oss som regel først når vi kom til nye landsbyer. Det var vanskelig for oss å se på at når det var litt kjøtt ble det servert til mennene først. Deretter fikk barna restene. Til slutt spiste kvinnene av det som var igjen. Generelt var det underernæring, men verst gikk det utover kvinnene.

Vi diskuterte dette mye med Khassan Gul, som var kommunist. Han la vekt på at slik var det også i Europa i middelalderen. Han sa vi måtte finne forklaringen i de materielle forholdene som også ga seg utslag i kjønnsmotsetninger. Det var annerledes i Kabul. Det var en del vestlig innflytelse i Kabul på 1960- og 70-tallet. Kvinnene kledde seg vestlig. En del kvinner fikk seg utdanning også på universiteter. Som andre land i den 3.

verden dro intellektuelle til vesten. Ikke minst i løpet av krigen på 1980-tallet flyktet mange til vesten.

### **Sovjets invasjon i desember 1979**

Kong Zahir Shah forsøkte å balansere mellom de ulike stormakter. Han foretrakk de vestlige. Hans fetter Daoud var mer Sovjetvennlig og hentet inn sovjetisk støtte etter kuppet i 1973. Sovjet hadde rådgivere lenge før invasjonen. Likevel forsøkte også Daoud å balansere støtten han fikk mellom stormaktene. Sovjet hadde en god del rådgivere spesielt i hæren. En god del offiserer hadde fått sin utdanning i Sovjet. De var selvsagt også politisk påvirket. Hæren ble mer og mer misfornøyd med Daoud.

Samtidig styrket Sovjet seg som supermakt utover 1970-tallet. De ønsket større innflytelse i området. Sovjet støttet kuppet i Etiopia og bistod Dergen i deres krig mot Eritrea. De støttet også kuppet i

Sør-Jemen, og pleiet god kontakt med både Ghaddafi i Libya, Assad i Syria og Saddam Hussein i Irak. I tillegg forsøkte de å få innflytelse i Iran, og de hadde et godt forhold til Indira Gandhi i India. Målet var større innflytelse både i Midt-Østen og hele det sub-indiske kontinent. De ønsket kontroll over Afghanistan for å komme i posisjon og styrke seg på bekostning av USA

### "Saur-revolusjonen"

I april ("saur") 1978 ble det gjennomført et blodig kupp ved hjelp av Sovjet. Tallene er usikre, men mellom 5.000 og 10.000 ble drept i kampene. Moskva-partiet FDPA (Folkets Demokratiske Parti i Afghanistan) under ledelse av Taraki kom til makta etter at Daoud ble drept. Sovjetiske piloter bistod kuppmakerne. FPDA bestod av to fraksjoner Khalq (folket) og Parcham (flagget). Taraki kom fra det pashtunsk dominerte Khalq. Parcham var dominert av de andre nasjonalitetene, i hovedsak tadsjikere. De to seinere statssjefene Karmal og Najib kom fra Parcham.

Det var stor motstand mot kuppet både fra regjeringshold og fra annet politisk hold, uansett om man kalte seg sosialdemokrater eller maoister. På landsbygda ville Taraki tidlig innføre "jordreform". Daoud snakket også om jordreform uten at noe ble gjennomført. "Reformen" skulle fordele jord. Det vakte stor motstand i befolkningen. Når også befolkningen på landsbygda skulle tvangssendes til skoler samt at islam skulle

elimineres, oppfattet mange dette som et stort overgrep.

*FDPA ville innføre "reformer" med tvang og uten noen folkelig forankring. Moskva-partiet ønsket å innføre forandringer med væpnet makt. Da måtte det bli motstand.*

Afghanistan består av fattige selveiende bønder. Det er innslag av både kapitalistisk og føydalistisk økonomi

i Afghanistan. Men storparten av økonomien er og var før-føydalsk. Et patriarkalsk stammesamfunn. Stammelederne har en sentral posisjon blant pashtunerne.

Jeg var i mange diskusjoner, ikke bare med NKPere, men også SVere på 1980-tallet. De hevdet at Taraki og FPDA gjennomførte en "progressiv" revolusjon mot føydalherrer og reaksjonære religiøse ledere. Saken er at FDPA ville innføre "reformer" med tvang og uten noen folkelig forankring. Moskva-partiet ønsket å innføre forandringer med væpnet makt. Da måtte det bli motstand. I Kunar ble mange hundre massakrert tidlig i 1979 i Kerala. Det var massedesertering i Herat da hæren ble satt inn mot rasende bønder. Det endte med et forferdelig blodbad i Herat i mars 1979. Kabul-hæren måtte ha sovjetisk støtte for å slå ned opprøret. Fly ble sendt fra Tsjkent for å knuse motstand mot rasende bønder. Afghanerne hevder at 25.000 ble drept. Stefan Lindgren henviser til en Sovjet-vennlig indisk journalist som hevder at 10.000 ble drept. I Hazarajat i det sentrale Afghanistan var det også tidlig væpnet motstand mot Taraki-regimet. Det er helt meningsløst å kalle FPDA for noe progressivt.

Dette handlet om total forakt for sitt eget folk. Det handlet om å rydde plass for Sovjet.

### **Indre splid i Moskva-partiet FDPA**

Motstanden la grunnlaget for indre splid i FDPA. Amin, også fra Khalq, styrket sin posisjon. Han fikk Karmal ekskludert. Karmal ble tvangssendt til Praha som ambassadør. Amin stod bak likvideringen av Taraki i presidentpalasset i september 1979. Amin sa etter at Taraki ble drept at Taraki var ansvarlig for at tusenvis av afghanere ble drept. Seinere hevdet Karmal at Amin var ansvarlig for at mer enn en million afghanere ble drept! Utover høsten mistet Amin mer og mer kontroll. Han hadde stått bak mange eksklusjoner av Parcham-folk. Han rensket også ut mange av Tarakis tilhengere. Han forsøkte nå å forandre retorikk. For å få støtte i de islamske miljøer snakket han om islamsk styre for Afghanistan igjen, men uten hell.

### **Den afghanske motstandsbevegelsen**

27. desember 1979 invaderte Sovjet Afghanistan med over 85.000 soldater. Amin ble drept og Karmal ble hentet fra sin ambassadørtilværelse i Praha. Karmal holdt sin første tale til "sitt" folk fra Tasjkent i Sovjet. Sovjet tok straks kontroll over de største byene mens landsbygda ble kontrollert 80% av mujahedin. Mujahedin startet motstandskamp stort sett over hele Afghanistan. De var elendig utstyrt. I starten hadde de gamle engelske geværer. Uansett

fattig eller rik hadde afghanere gamle engelske geværer. Det handlet om stolthet.

Tidlig i 1981 utkrystalliserte det seg 7 partier i eksil i Pakistan ("Utefronten"). De ble delt inn i 4 "fundamentalistiske" eller strengt religiøse og 3 "nasjonale" og tradisjonalistiske.

**1. Hezbi Islami** ("det Islamske Partiet") med leder Gulbudin Hekmatyar. Han kom til Pakistan en gang på 1970-tallet. Han ønsket et radikalt islamsk styre. Mange medlemmer var godt utdannet. Gulbudin rekrutterte pashtunere og var relativt godt organisert. Hekmatyar var kontroversiell. Han ble beskyldt for å splitte og angripe andre. Det ble hevdet at han stod bak likvideringer av kvinneaktivister og venstreorienterte som kjempet mot Sovjet, bl.a. medlemmer i det maoistiske ALO og SAMA. Etter



militærkuppet i Pakistan i 1977 fikk han mye støtte fra general Zia ul Haq fordi han var pashtun. Før det allierte han seg med Pakistans leder Zulfikar Ali Bhutto mot Daoud.

**2. Hezbi Islami Enqlab** (en fløy av Hekmatyars Islamske Parti) ble ledet av Mohamed Younes Khaled. Han mistet etterhvert en del støtte, men hadde bl.a. den kjente kommandant Abdul Haq som nå ble henrettet av Taliban. Haq var lenge beskyldt å være vestorientert. Han valgte "fundamentalist"-partiet til Khaled fordi her kunne han få penger og våpen. Khaled var en religiøs leder som også var pashtuner.

**3. Jamiat Islami** ble ledet av Burhanuddin Rabbani. Han var tadsjik. Derfor sendte han støtte til Islam Khan i Herat og Massoud i Pansjir-dalen. Massoud tilhørte også de "moderne" revolusjonære islamister. Han flyktet også til Pakistan på 70-tallet.

**4. Det fjerde islamske partiet** ble ledet av Sayaf. Han fikk mye støtte av Saudia-Arabia. Sayaf er idag inne i Nord-Alliansen. En del arabiske jihad-krigere sluttet seg til Sayaf allerede på 80-tallet.

Blant tradisjonalistiske partier er det:

**5. Den nasjonale front** ble ledet av Imman Seghbatullah Mojadeddi. Han har sin utdannelse i vesten og ble regnet som moderat. Han hadde relativt liten støtte selv om han var den første eksil-president. Mojadeddi var pashtuner.

**6. Den islamske front** ble ledet av Sayed Ahmed Giliyani som var fra en ledende familie blant pashtunere. Han var nært knyttet til kongen. Han var representant for Peugeot i Kabul på 1960-tallet. Han støttet seg utelukkende på pashtunere.

**7. Leder av Harakat Islami** var Mohammedi-Nabi-Mohammedi som er en religiøs leder. Han var Afganistankomiteens nære kontakt i mange år. Qari baba i Ghazni var medlem av Harakat. Harakat støttet kommandanter som i hovedsak var pashtunere.

I Hazarajat var det 4 større "partier" som var shia-muslimske. Pga. iransk infiltrasjon var det en del splittelser mellom disse partiene under krigen.

## Mellom Sovjet og USA

Sovjet førte en usedvanlig brutal krig. Det var teppebombing av hele Afghanistan for å tømme landet for folk. Sovjet mente de hadde lært av amerikanerne i Vietnam. Vannet - dvs. sivilbefolkningen - skulle tømmes slik at fisken - dvs. mujahedin - ikke kunne operere. Avlinger ble ødelagt. 2000 år gamle vanningsanlegg ble ødelagt for å ødelegge livsgrunnlaget. Dette har i liten grad blitt bygd opp igjen. Teppebombing, miner og massakrer skulle skremme folk fra motstand. Spredning av mye penger skulle ødelegge det tradisjonelle samfunnet for å korrumpere befolk-

ningen. Etter at Gorbatsjov kom til makten i 1985 ble krigen trappet opp drastisk for å vinne den endelige seieren over mujahedin. Det var verst i 1986-1987. I 1988 innså Gorbatsjov at det ikke nyttet å knuse motstanden. Krigen fikk store politiske og økonomiske omkostninger for Sovjet som la grunnlaget for at muren falt og at Sovjet - Unionen gikk i oppløsning.

*Vesten neglisjerte fullstendig å sende støtte direkte inn i Afghanistan. Det gjaldt også den humanitære hjelpen.*

### Afghanistan-komiteen

Den offentlige norske støtten til motstandskampen skjedde etter politisk press fra Afghanistan-komiteen. Det samme skjedde i Sverige. Da Olof Palme skulle møte Gorbatsjov i 1986 (det skjedde aldri), klaget Sverige på u-båtene mens Sovjet beklaget Sveriges støtte til Afghanistan-komiteen som sendte direkte støtte inn i Afghanistan!

All vestlig hjelp inn i Afghanistan var meget kontroversielt for Sovjet. Mujahedin var dårlig utstyrt i mange år. Det skyldtes også at eksil-partiene forsynte seg sjølv. Innefronten var meget opprørt over eksil-partiene. Det var først i 1986 at mujahedin fikk større mengder av våpen. I 1987 var det en god del kommandanter som hadde Stinger-raketter som var helt nødvendig for å plukke ned helikoptre og fly.

Tidligere hadde USA delegert en del av oppgavene til Pakistan som hadde sine egne interesser. Den

første tiden gikk så å si all amerikansk "hjelp" til pakistanske myndigheter ved diktator Zia-ul-Haq og til hans sikkerhetstjeneste ISI. USA-"støtten" gikk i hovedsak til å bygge opp Pakistans militærapparat. Det var Pakistan som forsynte pengene til eksil-partiene som igjen gav dette til innefronten. Vesten neglisjerte fullstendig å sende støtte direkte inn i Afghanistan. Det gjaldt også den humanitære hjelpen. Storbritannias statsminister Margaret Thatcher sendte kun hjelp til flyktningene. Derfor var det meget følsomt da Afghanistan-komiteen fikk 3 millioner av UD i 1982 til hjelp inn i Afghanistan. Knut Frydenlund sa den gangen til oss at det kunne t.o.m. gjemmes saker mellom melsekker (!). Frydenlund var viktig da det endelige vedtaket ble gjort av UD.

USA og CIA engasjerte seg mer direkte fra 1985 som et svar på Gorbatsjovs opptrapping. Iran hadde mer enn nok med sin krig mot Irak. Likevel skapte iransk politikk motsetninger i Hazarajat. Saudi-Arabia sendte mye humanitær hjelp til flyktningene. Utover 1980-tallet kom det mange arabiske jihad-krigere. En av dem var bin Laden. Jeg så noen av dem i 1989 som var på veg til Jalalabad. Saudi-Arabia ga mye støtte til Sayaf fordi han var politisk inspirert av deres konservative islamske regime. Sovjet trakk seg ut i 1989. De fortsatte å gi mye støtte til Kabul-regimet og Najib. Sovjet hadde fortsatt pilo-

ter i bombefly under Jalalabad-offensiven våren/sommeren 1989.

## Etter Sovjet:

### Kampen om statsmakta

Etter Sovjets tilbaketrekking fulgte det en årrekke med hard maktkamp. Frem til 1992 var det de samme som styrte landet som under invasjonen. Derfor var det viktig da general Dostum (uzbeker) gikk over til Mujahedin. Dostum sikret seg mye våpen og utstyr etter russerne og ble en maktfaktor. Motstandsbevegelsen klarte fortsatt å samarbeide, men samtidig ble det gjort mye galt som f.eks. bombingene av Kabul i 1992 som rammet de sivile.

Etter maktovertakelsen skulle makten gå på omgang mellom de ulike partier. Maktkampen økte og det var mye kamper i og rundt Kabul mellom aktørene. Det gikk hardt ut over sivilbefolkningen. Mujahedin-soldater fra alle partier plyndret og voldtok. Det var kaos, krig og anarki. Da Massoud var forsvarsminister ble mange hazaraer massakrert uten at Massoud grep inn. Sivilbefolkningen led mye etter å ha levd i krig siden 1978.

### Taliban

Da Taliban-bevegelsen dukket opp i 1994 reiste de krav om samling og ro. Det var blant de skriftlærde Taliban hadde sitt opphav. Deres navn betyr "studentene". De fikk

raskt støtte og mange stammeledere og tidligere kommandanter gikk over til Taliban. Pakistan og ISI satset på den nye hesten. Sivilbefolkningen ønsket slutt på krig, plyndringer og voldtekter. Dette førte til at Taliban kom til makten i 1996. De fikk støtte spesielt fra pashtunerne. Dette var en viktig årsak til at Pakistan gav dem støtte.

Taliban innførte et strengt islamsk styre som fikk konsekvenser for kvinnene. Mange av reglene var inspirert av Saudi-Arabia. Likevel er/var det store regionale forskjeller på hvordan Taliban utøvde sin makt. Dette førte til samling av Nord-Alliansen. Tidligere Kabul-general Dostum er sentral og har støtte blant turkmenere og uzbekere i nord. Sayaf som har fått mye støtte fra Saudia-Arabia er tungt inne i Nord-Alliansen. Det samme med Jamiat med Massoud i spissen som nylig ble myrdet.

***Det er klart at Taliban gjør brudd på menneskerettighetene. De undertrykker kvinnene i et tradisjonelt mannsamfunn. Det var vanskelig å føre kvinnekamp i Norge på 15-1600- eller 1800-tallet i Mange vil nok si det er vanskelig nok i vesten i dag. De materielle vilkårene gjør det ekstra vanskelig å føre kvinnekamp i Afghanistan.***

Nord-Alliansen kan spille på motsetningen til pashtunene. Taliban driver tradisjonell undertrykking spesielt mot hazaraene. Likevel har Nord-Alliansen liten eller ingen legitimitet, fordi de tunge aktørene førte en forferdelig skadelig politikk 1992-96. Det er klart at

Taliban gjør brudd på menneskerettighetene. De undertrykker



kvinnene i et tradisjonelt manns-samfunn. Det var vanskelig å føre kvinnekamp i Norge på 15-1600- eller 1800-tallet i Norge. Mange vil nok si det er vanskelig nok i vesten i dag. De materielle vilkårene gjør det ekstra vanskelig å føre kvinnekamp i Afghanistan.

### Alternativer

Det er vanskelig å finne alternativer til Taliban. USA forsøkte å sende tidligere Hezbi-kommandant og forretningsmann Abdul Haq inn i Afghanistan. Han ble tatt og deretter avrettet. Siden Haq var en relativt stor kommandant på 1980-tallet og dessuten pashtuner, håpet USA på at Haq kunne få med seg folk mot Taliban. En løsning må innbefatte pashtunere. Sinnet var stort blant afghanerne mot bombinga og USA, slik at Haq mislyktes.

Nord-Alliansen mangler helt legitimitet. Gulbudin Hekmatyar er i eksil i Iran. Taliban tok livet av mange kommandanter fra Hezbi Islami. Han har mistet sin store støtte fra Pakistan og er betydelig svekket. Taliban hadde støtte blant tradisjonalistene, mens Gulbudin hadde støtte blant radikale islamister. Gulbudin vil trolig ikke ha noen muligheter til å bygge seg opp.

### Overgrep

Taliban bryter menneskerettighetene. Det "moderate" Saudi-Arabia har gjort dette i årevis uten at USA har gjort noe. For ikke å snakke om Israels mange overgrep mot palestinerne. USA har en historie med å sette inn diktatorer i mange land. USA er ansvarlig for millioner av menneskeliv etter den andre verdenskrig. De har alliert seg med en rekke fascister og overgripere



etter 2. verdenskrig. USA støttet Saddam Hussein, for seinere å utrope han som "Hitler". På samme måte blir nå Taliban utropt som demoner. Tidligere var de alliert med USA.

Det er mange regimer som USA støtter som er like ille eller mye verre enn Taliban-styret. Nord-Alliansen mangler legitimitet. USA skal ikke diktere hvilket styresett som skal innsettes. Det er bare afghanerne som skal bestemme dette, uten innblanding hverken fra regionale makter eller stormaktene. Et fredelig Afghanistan må ha et styre som balanserer de ulike nasjonaliteter.

### En humanitær katastrofe

Nå ser vi igjen USA som den store overgriperen. USAs bombing er motivert ut fra hevn

etter tragedien og terrorangrepet mot World Trade Center. George Bush og USA bomber med mange sivile ofre som resultat. Et sjukehus i Herat er bombet. Fire Røde Kors-lagre som hadde Røde Kors-symbolet på taket ble bombet ved to anledninger. Klasebomber blir spredd for å drepe. Noen blir liggende igjen som miner, med samme gulfarge som matpakkene som USA slipper ned fra andre fly for å vise at de også vil "hjelpe". Matpakkene inneholder pepperposer og våtservietter! Moskeer blir bombet. Flyktingestrømmen til Pakistan øker i takt med USAs ødeleggelser. Vi ser en økende verdensopinion mot krigen. FNs menneskerettsansvarlige Mary Robinson advarer mot en humanitær katastrofe som kan ramme millioner av afghanere. Seks store internasjonale hjelpeorganisasjoner krever stans i bombing. Motstanden er størst i den muslimske delen av verden. Men det er økende motstand også i vesten. I Norge er det nå flertall mot bombing. RVs plass er å jobbe i opinionen mot USAs krig. Det er afghanernes rett til å bestemme i eget land. Først må USA stanse krigen.

#### Boye Ullmann

Har jobba i industrien i Oslo i 20 år, er nestleder for Jern og Metall i Oslo og har sittet i forbundsstyret i Fellesforbundet. Han har jobbet mye med solidaritetsarbeid for Palestina og Afghanistan. I denne artikkelen tar han for seg Afghanistans nære historie, og forholdet mellom etnisitet og politisk tilhørighet i Afghanistan.

# Pakistan under press

## Intervju med Athar Ali

Av Bjarke Friberg

### *Hvordan vil du beskrive situasjonen i Pakistan i dag?*

- Regjeringen i Pakistan står overfor et uhyre vanskelig valg. For det første er landet utsatt for et voldsomt økonomisk press. Pakistan har en svært dårlig økonomi og er veldig avhengig av hjelp fra IMF og Verdensbanken. Det gjør det vanskelig å si nei til USA. For det andre prøver India, som Pakistan har vært i konflikt med i 50 år, å stemple Pakistan som en terroriststat. Den indiske regjeringen har prøvd å bevise at de gruppene som kjemper i Kashmir er det samme som Taliban og bin Laden, og at de støtter hverandre. India vil si at det er mange afghanere som kjemper i Kashmir, og vil påstå at det er Pakistan som står bak og trener dem. For det tredje er Pakistan ikke interessert i at den afghanske kongen kommer til makten. Nordalliansen er mer India-vennlig, og da ekskongen regjerte var han mye i strid med Pakistan, blant annet gjorde han krav på den pakistanske Vestgrense-provinsen ("North West Frontier State") og mente den hørte under Afghanistan. Der bor det 20 millioner pasthunere, som er den samme folkegruppen som Taliban støtter seg på.

### **Folkelig misnøye**

#### *Hvordan ser folk på USAs rolle?*

- Et flertall av befolkningen i Pakistan vil ikke at landet skal hjelpe USA til å føre krig mot Afghanistan. Det er andre måter å gå frem på for å føre bin Laden til retten. Afghanerne er et folk som har lidd under krigføring i 23 år. Derest er det en stor pashtunminoritet i Pakistan, det er samme folk på begge sider av grensen. For dem er det ekstra vanskelig at deres brødre og søstre skal bli angrepet.

- Folk i Pakistan frykter å bli sittende igjen med konflikten, de stoler ikke på USA. Under den kalde krigen var Pakistan alliert med USA og inngikk en rekke forsvarspakter. På 1970- og 1980-tallet støttet Pakistan krigen mot Sovjet i Afghanistan, fordi det var i USAs og vestens interesser. Men folk i Pakistan mener USA aldri kom Pakistan til hjelp når det var de som hadde problemer - f.eks. med India over Kashmir-spørsmålet. Den tidligere sjefen for Pakistans etterretningstjeneste ISI uttalte nylig at "USA bad oss om hjelp til å trene Taliban, nå får Pakistan beskjed om å krige mot dem."

- Mange mener at USA står for en



dobbeltmoral, og er på kollisjonskurs med muslimske lands interesser og med andre land i den 3. verden: Hva med palestinerne, hver dag blir det drept palestinere. Det er flere FN-resolusjoner som sier at Israel skal trekke seg tilbake fra okkuperte områder, hvorfor blir ikke de fulgt?

### **Prinsipper**

*Hvilke linjer er det viktig å kjempe for fremover?*

- Venstresiden er veldig svak i regionen, både i Pakistan, Afghanistan og Palestina. Derfor er det klart at organisasjoner som palestinske Hamas blir popu-

lære. Hamas-lederen sier at han tar avstand fra drap på sivile liv, men dersom USA vil unngå terror må de først og fremst legge om sin politikk over for den islamske verden.

- Det er få mennesker i Pakistan som støtter massedrap på sivile, men det er mange som synes det er bra når bin Laden og Taliban står mot USA og vesten. Taliban har ikke noen hær eller et solid økonomisk fundament, men sier likevel "de må slåss mot oss, vi kan ikke utlevere bin Laden uten bevis". Hvorfor kan ikke Pakistan med atomvåpen og et stort militær si det samme?  
- Den pakistanske regjeringen er under press for å føre en klar politikk. Et land som Iran har et mye mer prinsipielt syn på saken. Iran støtter Nordalliansen, men kan ikke støtte USA. Regjeringen har sagt at de vil skyte ned fly hvis deres territorium blir krenket. Pakistan bør ta samme standpunkt og handle prinsipielt - i stedet for å bistå USA i krig mot et av verdens fattigste og mest krigsherjede land.

#### **Athar Ali**

er norsk-pakistansk bosatt i Oslo. Han var medlem av bystyret i Oslo for RV fra 1987 til 1995. I 1994 var han den første innvandreren som møtte i Stortinget, som vara for Erling Folkvord. Athar leder Flerkulturell liste og blei i 1999 valgt inn i bystyret i Oslo på RVs liste. Han uttaler seg i dette intervjuet om de innenrikspolitiske forholdene i Pakistan.

# Kruttønnen Pakistan

Av Bjarke Friborg

Mens 1990-tallet var preget av at Pakistan og USA gradvis gled fra hverandre, er dette blitt snudd på hodet etter terrorangrepene på World Trade

Center og Pentagon. Pakistan er igjen blitt en svært viktig brikke i USAs maktspill slik

som på 1980-tallet, og igjen er det engasjementet i nabolandet Afghanistan som er en nøkkel. USAs interesser er imidlertid utelukkende stormaktspolitiske, og ikke motivert ut fra bekymring for lokalbefolkningen. Igjen ser USA gjennom fingrene med menneskerettsbrudd, korrupsjon og militærstyre, så lenge Pakistans regjering støtter opp om USAs utenrikspolitiske hovedlinje og legger bånd på sin innenrikspolitiske opposisjon.

I praksis vil den folkelige misnøyen bare fortsette å vokse, noe som betyr en underminering av støtten til så vel militæret som de etablerte partiene som hittil har hatt makten i Pakistan. I stedet er det de mer ytterliggående kreftene som får næring, dvs. ikke bare partiene på venstresiden, men i minst like stor grad de militante islamistiske gruppene. Tusener av frivillige har allerede latt seg verve til Taliban-

hæren og ser på bin Laden som sitt forbilde. Det er ikke urealistisk at Pakistan kan gå mot borgerkrigsliknende tilstander - eller et nytt mili-

tærkupp ledet av islamistiske krefter i sikkerhetstjenesten. Den pashtun-dominerte Taliban-bevegelsen har mange støttespillere og tilhengere i Pakistan, ikke minst

blant landets nesten 10 millioner egne pashtunere.

I denne situasjonen er det et åpent spørsmål om den svake pakistanske venstresiden klarer å fremstå med sitt eget demokratiske, sosialistiske og humanistiske alternativ.

## En korrump militærstat

Pakistans vilje til å bøye seg for USAs ønsker har vært et gjennomgående trekk i mer enn 50 år, helt siden staten ble opprettet i 1947. Likevel har også Pakistans herskere sine egne interesser, som ikke nødvendigvis har vært sammenfallende med USA sine. Etter at Sovjet brøt sammen ble Pakistan mindre viktig for USA, og ble derfor overlatt mer til seg selv. Forholdet ble til og med kjølig etter at landet gjennomførte atomprøvesprengninger i 1998, og etter militærkuppet i oktober 1999. Det hjalp heller ikke at regjeringen forsømte tilbakebetaling av

lån til USA, eller at den brøt så vel USAs stormaktsinteresser som internasjonale våpenavtaler ved å kjøpe kinesisk missilteknologi. I dag er landet tilbake i varmen, trass sine enorme sosiale problemer og en sterkt utbredt korrupsjon. Med et pennestrøk har Pakistan fått ettergitt deler av gjelden sin, og sanksjonene mot landet er opphevet. Alt er tilgitt som takk for regjeringens støtte til USAs internasjonale "krig mot terrorismen".

Landet blir nå ettergitt millioner av dollars, men ikke noe av dette vil komme befolkningen til gode. 40% av Pakistans statsbudsjett går til et oppsvulmet militærapparat, de neste 40% går til nedbetaling av en stor utenlandsgjeld. Bare de siste 20% går til å dekke behovene til 140 millioner mennesker, dvs. et utarmet utdanningssystem og en knapt eksisterende helse- og sosialsektor. Gigantiske summer fra statskassen ender i lommene til korrupte generaler, byråkrater og politikere. Halvparten av den tiden Pakistan har eksistert har det vært militærstyre. Imens lever befolkningen i fattigdom, med store uløste problemer. Flere ganger har dette ført til opprør, som hver gang har blitt slått hardt ned av militæret.

## Kashmir-konflikten

Påskuddet for de store militærutgiftene er konflikten med India over Kashmir, der etterhvert 30.000 mennesker er blitt drept. Helt siden 1948 har dette vært en verkebyll i forholdet mellom de to folkerike statene. Frem for å bruke penger på helse og velferd har begge land pri-

oritert store stående hærer og å bygge opp lagre med atomvåpen. Kashmir har alltid vært en velkommen avledningsmanøver for å få vekk oppmerksomheten fra den innenrikspolitiske fattigdommen og korrupsjonen. At konflikten er så opphetet har ikke minst en viktig ideologisk forklaring. Splittelsen mellom Pakistan og India ble begrunnet med at muslimer og hinduer ikke kunne leve sammen. Hele Pakistans eksistensgrunnlag vil derfor være truet hvis det finnes vellykkede provinser i India med muslimsk majoritet. På den andre siden ville det være et slag mot det sekulære, "demokratiske" India dersom den eneste muslimsk-dominerte provinsen gikk over til Pakistan. Det kunne gitt støtet til ytterligere oppløsning av India - der det til enhver tid finnes omtrent 14 separatist- eller frigjøringsbevegelser (bl.a. sikker, dhaliter, tamiler, bengalere, kristne etc. etc.)

Blant de 13 millioner innbyggerne i Kashmir har det alltid vært strid om delstaten først og fremst hørte inn under Pakistan, eller om man i stedet burde rive seg løs og opprette en selvstendig stat. Fra 1960-tallet og utover har det oppstått en bevegelse for et uavhengig Kashmir på tvers av 1948-grensen, men den pakistanske staten har bare støttet opprørerne på den indiske siden. Mens de politiske kreftene i Kashmir lenge i hovedsak var sekulære og nasjonale, er nasjonalbevegelsen det siste tiåret blitt delt opp etter religiøse linjer. En av årsakene er at da Sovjet trakk seg ut av Afghanistan var det mange av veteranene fra mujahedin-beve-

gelsen som dro videre til Kashmir. I tillegg til et større antall afghanere er det nå trolig noe over 1000 "hellige krigere" med bakgrunn fra land som Iran, Pakistan, Bangladesh, Libya, Egypt og Sudan. Stadig oftere har det vært sammenstøt mellom de ulike Kashmir-geriljaene, konfrontasjoner som på midten av 1990-tallet sannsynligvis kostet flere liv enn krigen mot den indiske hæren.

I dag finnes det et virvar av Kashmir-organisasjoner, både store og små. De fleste av dem er islamistiske og/eller sterkt høyreorienterte, men det finnes også miljøer og grupper med sosialistisk orientering. Det finnes til og med flere fagforeninger og kvinneorganisasjoner, som imidlertid er beleiret fra alle kanter og kjemper i motbakke i en svært fiendtlig omverden. Flere av islamistgruppene er f.eks. støttet eller kontrollert av alt fra iransk etterretningstjeneste til saudi-arabiske kapitalister til det pakistanske sikkerhetspolitiet ISI. De driver med alt fra å trakassere venstreaktivister til å bortføre turister (\*) og kaste syre i ansiktet på kvinner som de mener ikke har vært tilstrekkelig tildekket. Noen av dem har drept amerikanere, og CIA opererer med en liste på 27 organisasjoner de selv definerer som "terroristiske". En av disse er **Harakat-UI-Mujahedin**, som de går ut fra har direkte forbindelser med Osama bin Laden og hans Al-Qaeda-nettverk.

### Islamistene og venstresiden

Selv om det i dag finnes en voksende og profilert islamistisk beve-

gelse i Pakistan er det viktig å ha for seg at de religiøse partiene til nå sjelden har fått mer enn 3-4% oppslutning til sammen. Pakistansk politikk har i hovedsak vært preget av militæret og en rekke store og "moderate" partier som det **Muslimske Forbundet** (Pakistan Muslim League, partiet til "landsfaderen" Jinna) og etterhvert også det sosialdemokratiske **Pakistanske Folkepartiet** (PPP eller Pakistan Peoples Party, partiet til Bhutto-familien). Mens venstresiden var relativt sterk på 1970-tallet, klarte den med noen viktige unntak bare så vidt å overleve 1990-tallet.

Gjennombruddet til islamismen faller i stor grad sammen i tid med militærstyret til general Zia-ul-Haq fra 1977 og det følgende tiåret. Det viktigste islamistpartiet i dag, **Jamaat-e-Islami**, ble f.eks. fort yndlingen til militæret da partiaktivister velvillig stilte opp som streikebrytere og gikk til angrep mot demonstrasjoner og offentlige møter med brodd mot regimet. I samarbeid med CIA dyrket den statlige etterretningstjenesten ISI nære forbindelser med de anti-kommunistiske islamistgruppene, inkludert **Jamiat Ulma-i-Islam** som i 1994 var del av opphavet til den afghanske Taliban-bevegelsen. En rekke andre grupper ble også formet på 1980-tallet, bl.a. **Lashkar-e-Tayaba**, **Jaish-e-Muhammad** og **Hizbul Mujahedin** som i dag alle driver sin "jihad" i Kashmir. Et viktig rekrutteringsgrunnlag har vært de såkalte "madrassa"-skolene, som ble etablert i stor stil under militærstyret. Hver av disse gruppene har dessuten fått støtte fra ulike

delar av militærhierarkiet, som hadde felles interesser med USA om et islamsk "grønt belte" for å omringe og undergrave Sovjetunionen. At islamistene seinere skulle snu seg mot USA var derimot ikke planlagt...

Med andre ord betød militærstyret at fagbevegelsen og de folkelige organisasjonene i stor grad fikk knekt ryggen, i motsetning til islamistene som fikk fritt spillerom og støtte fra ISI og CIA. Etter 11. september har alle partier på venstresiden tatt avstand fra terrorangrepene, og holder avstand både til islamistene og militærstyret. Rett før kuppet mot statsminister Nawaz Sharif i 1999 var det tegn til en viss reorganisering på venstresiden, etter en rekke partisammenslåinger og fremveksten av nye venstregrupper som **Labour Party Pakistan (LPP\*\*)** og **Communist Mazdoor-Kissan Party (CMKP\*\*\*)**. Likevel har ingen av disse gruppene noen virkelig massebasis, selv om de gjør mye bra arbeid på enkeltområder. Alt dette står i kontrast til 1970-tallet der det nystiftede PPP erklærte seg selv for sosialistisk og satte i gang med jordreformer og nasjonalisering av deler av økonomien. Samtidig drev det maoistiske **Mazdoor-Kissan Party** (Arbeider- og Bondepartiet, MKP) med væpnete aksjoner blant bøndene, og det pro-sovjetiske **Pakistans Kommunistparti** (Communist Party of Pakistan, CPP) satte i gang bondeopprør i Baluchistan og kontrollerte en rekke militante fagforeninger.

Med et nytt oppsving i klassekampen og en offensiv innsats i anti-krigsbevegelsen kan venstresiden

naturligvis håpe på en tilbakekomst. Men foreløpig avspeiler den situasjonen i de folkelige organisasjonene, som ennå ikke har kommet seg helt etter tilbakeslagene på 1980-tallet.

## Noter

\* I 1995 ble nordmannen Hans Christian Ostrø (27) og en tysk turist bortført av en hittil ukjent muslimsk frigjøringsgruppe i Kashmir i India. På det tidspunktet hadde gruppen allerede to briter og en amerikaner i sin varetekt. Al-Faran, som geriljagruppen kalte seg, truet med å drepe gislene hvis ikke indiske myndigheter satte fri 22 av gruppens medlemmer som satt fengslet i India.

\*\* Labour Party Pakistan (LPP) utgir ukeavisen *Mazdoor Weekly Jeddajudh* ("Arbeidernes kamp") rettet mot fagbevegelsen, og har ca. 1500-2000 medlemmer. De har bakgrunn i den trotskistiske Militant-tendensen med utspring i Storbritannia, men brøt med dem på slutten av 1990-tallet. På 1980-tallet opererte de som en fraksjon innen det sosialdemokratiske PPP, i tråd med sitt britiske forbilde som arbeidet innen Labour. I dag bygger de et selvstendig og revolusjonært parti i Pakistan, som stiller til valg på en plattform for et sosialistisk og demokratisk Pakistan. LPP driver dessuten et målrettet arbeid over for fagbevegelsen.

\*\*\* Communist Mazdoor-Kissan Party (CMKP, eller det Kommunistiske Arbeider- og Bondepartiet). Stiftet i 1994 som en fusjon av restene av det gamle maoistpartiet MKP og det tidligere pro-sovjetiske CPP som begge ble hardt rammet av Østblokkens fall. Arbeider "under jorden" og er organisert med hemmelige medlemmer. Innretter sitt arbeid mot imperialism og føydalisme. Gir ut månedsavisen "Surkh Parcham" ("Røde Fane").

### Bjarke Friborg

er redaktør av RVs medlemsavis *Opprør*, og medlem av Landsstyret i RV i sin andre periode. Han har hovedfag i sammenliknende politikk fra universitetet i Bergen, og jobber som kantineassistent ved Statens Kantiner i Oslo. Han bidrar i dette heftet med to artikler, om venstresida i Afghanistan og Pakistan. I tillegg har han vært med på å redigere heftet og har intervjuet Athar Ali om Pakistan

# Terrorisme - lærdommer fra palestinerne kamp

Av Peder Martin Lysestøl



Yasser Arafat har fordømt terroraksjonen mot New York og Washington på det skarpeste. Hele verden fikk se bilder av den palestinske lederen gi blod til ofrene. Samtidig har vi sett bilder av muslimer i Pakistan og andre land som hyller Bin Laden som en helt. Er Arafats tårer hyklerske? Har ikke PLOs leder all grunn til å gi Bin Laden eller andre ansvarlige for terroren sin stilltiende støtte etter USAs langvarige støtte til Israels terror? De som ikke er kjent med terrorens politiske sider kan kanskje reise slike spørsmål. Knappt noen politisk bevegelse har vært så utfordret av individers desperate terroraksjoner som PLO. Jeg har

selv først på 70-tallet opplevd intense diskusjoner mellom palestinerne for eller mot terror. Jeg husker ennå argumentene: "Terroristene skiller ikke mellom fienden og folket". "Terroristene skaper inntrykk av at kampen kan vinnes av individuelle helter". "Terrorisme skaper ny terror og ny motterror". Utviklingen av en terroristisk retning innafor den palestinske motstandsbevegelsen ga Israel nye påskudd til en heksejakt på palestinske ledere verden over, til militære offensiver i Libanon, på vestbredden, i Gaza, en statsterror som knapt noen folk har blitt utsatt for. Flykapringer først på 70-tallet vanskeliggjorde solidari-

tetsarbeidet for det palestinske folket og skapte klarhet om målet til den palestinske frigjøringsbevegelsen.

Lærdommene fra 70-tallet kan kanskje si oss noe om hvorfor denne formen for desperat terror kan få en oppblomstring. Den palestinske frigjøringsbevegelsen (PLO), ble etter 1965 bygd opp som en tradisjonell nasjonal frigjøringsbevegelse som hadde startet væpnet kamp i form av geriljakrig for å vinne tilbake okkupert Palestina. Geriljakrigen oppnådde kraftig framgang etter juniorkrigen i 1967 og sommeren 1970 ble det gjennomført rundt 140 geriljaangrep per dag. PLO hentet særlig lærdommer fra den kinesiske frigjøringskampen, den jugoslaviske kampen under 2. verdenskrigen og den vietnamesiske. Grunnleggende for alle disse kampene var at en militært svak bevegelse som kjemper en rettfærdig kamp, gjennom langvarig, målrettet geriljakrig og politisk arbeid kan overvinne en mektig fiende.

Jeg besøkte både Egypt, Libanon og Jordan i denne perioden og opplevde den raskt voksende støtten til palestinernes kamp. Jeg var særlig imponert over hvordan PLOs ledelse skilte mellom vanlige innbyggere i Israel og den militære og politiske ledelsen. **"Jødene er våre brødre. Våre religioner har sterke felles røtter", lærte palestinske unger. Fienden var Sionismen, den politiske bevegelsen som ville skape en rent jødisk stat i Palestina. De lærte også at sionismen var blitt utnyttet,**

først av den engelske kolonimakten, deretter av USA i deres strategiske spill om Midtøsten.

Denne optimistiske perioden snudde seg brått til oppgitthet og desperasjon etter "Svart september" i

1970. Etter press fra USA, satte den jordanske regjeringa i september 1970 inn et angrep på PLOs baser i Jordan. Flyktingeleire ble bombet. På få dager ble 3440 drept og 10.840 såret. Mesteparten var sivile. PLO måtte oppgi sine beste geriljabaser. Hvordan skulle frigjøringskrigen føres videre? I dette klimaet oppsto ideen om individuelle terroraksjoner for å "få oppmerksomhet om saken", for å "straffe fienden" etc.

Den palestinske organisasjonen PFLP, kapret 3 fly som de fløy til Jordan for å utfordre kong Hussein. Gruppen "Svart september" gjennomførte flere flykapringer. Mest kjent ble de for kidnappingen av den israelske olympiatroppen i Munchen i 1972. En rekke små ter-

### **Israel og USA svarte på terroren med statlig motterror.**

rororganisasjoner dukket nå opp, "Abu lads hevner", "Palestinas ørner" m. fl.

Gjennom utplassering av bomber, gjennom selvmordsaksjoner, angrep de militære mål eller sivile mål som markeds plasser for å skape redsel. Et møysommelig politisk skoleringsarbeid var truet. PLO har på det skarpeste fordømt terroren og tatt avstand fra organisasjonene som har stått bak politikken. Israel

og USA svarte på terroren med statlig motterror.

Vi vet hvordan det palestinske folket er ydmyket og hvordan målet om et fritt Palestina i dag, 30 år etter disse hendelsene, er like fjerne som den gangen. I leirene og i den arabiske og muslimske verden er det vokst opp en ny generasjon

som alt for godt kjenner Israels og U S A overvel-

dende makt. De har opplevd hvordan PLOs linje - den langvarige politiske kampen - ikke har vunnet fram. Det er i dette klimaet, et klima av håpløshet og ydmykelse, flere igjen søker etter andre løsninger, roper på hjelp fra Allah og fanatiske religiøse sekter.

Terrorismen skaper klarhet om målet for frigjøringskampen. Den skiller ikke mellom militære og sivile mål. Den ser verden i et "svart-hvitt" bilde. De "rettroende" mot de "vantro". De opererer i en statisk verden hvor det ikke er plass til tvil, til utvikling av standpunkter, til diskusjon. Terroren har nå rammet tusener av uskyldige i USA. Den har tidligere rammet uskyldige i Midtøsten, i Afrika og Europa. Ingen har til nå kjempet så aktivt mot terroristisk ideologi som palestinerne. Ingen vet så godt som palestinerne, og folk i mange andre arabiske land, hvilken skade terroren kan forårsake, at av terror følger motterror og en mulig terrorspiral. Terroristisk ideologi har aldri latt seg bekjempe med vold. Tvert om. Amerikansk

***Terrorismen skaper klarhet om målet for frigjøringskampen. Den skiller ikke mellom militære og sivile mål.***

motvold vil nettopp bekrefte det Bin Laden og andre terrorgrupper propaganderer: At USA er Satan, at verden styres av et amerikansk-jødisk komplott.

Kampen mot terrorisme har mange sider. Det dreier seg både om å fjerne de økonomiske og politiske problemene som terroren henter

næring fra og å ta opp den ideologiske kampen mot terrorismen. Den ideologiske kampen må først og fremst føres av arabiske og muslimske stater og organisasjoner, religiøse og politiske, som bl.a. PLO. USA og andre rike lands rolle blir å bidra til gjeldslette for de fattigste landa i verden og å ta på alvor de alvorlige utviklingsproblemer land i den 3.verden i dag står overfor.

Tida er nå moden for en spesialseksjon av FN hvor terrorens årsaker kan diskuteres og en kamp mot terrorismen på brei front kan planlegges. Vi skylder terrorismens ofre mer enn en ny omdreining av volds-spiralen.

#### **Peder Martin Lysestøl**

er høyskolelektor i økonomi ved høyskolen i Sør-Trøndelag. Han har jobbet mye med historie, økonomi og internasjonale spørsmål, og skrevet bøker blant annet og palestinerne og Jugoslavia. Denne kronikken, som har vært trykket i Klassekampen og Dagbladet i forskjellige utgaver, tar for seg den nære palestinske historien og framveksten av terrorbevegelser i Palestina.

# Terrorisme fra venstre: Vest-Europa i 1970-årene

av Jan O. Jacobsen

*På 1970-tallet var det flere aktive grupper på venstresiden i Europa som drev med det de selv kalte bygerilja, men som ellers ble beskrevet som terrorisme.*

*Ved inngangen til 1980-tallet var bygerilja som vest-europeisk fenomen bortimot over. De fleste av aktivistene var blitt arrestert og/eller drept og organisasjonene bortimot knust.*

*I denne artikkelen skal jeg se nærmere på hva slags fenomen disse organisasjonene var, og hvorfor de tok feil av det politiske handlingsrommet.*

På 1970-tallet var det flere aktive grupper på venstresiden i Europa som drev med det de selv kalte bygerilja, men som ellers ble beskrevet som terrorisme. De sto bak bombeattentater, drap, invalidiseringer, kidnappinger. De mest kjente var vest-tyske Rote Arme Fraktion og italienske Brigate Rosse. Men bak dem var det en underskog av en rekke venstreorganisasjoner som hadde grepet til våpen.(1)

Ved inngangen til 1980-tallet var bygerilja som vest-europeisk fenomen bortimot over. De fleste av aktivistene var blitt arrestert og/eller drept og organisasjonene bortimot knust. Resultatene kan kort oppsummeres med at mange var blitt drept, venstresiden kraftig svekket og staten hadde fått både bedre lover til bekjempelse av venstresiden og et styrket voldsapparat. I sin funksjon var gruppene derfor reaksjonære.

## Hva er terrorisme?

Terrorisme er vanskelig å definere. Definisjonsproblemene har flere sider.

Ofte er det slik at de som er terrorister for noen, er frigjøringshelter for andre. Om en definerer noen som terrorister betyr derfor det ofte ikke annet enn at en ikke aksepterer deres politiske mål. Begrepet har i så tilfelle i første rekke en normativ betydning.

Alternativt kan en forsøke en mer deskriptiv definisjon, ved å si at terrorisme er identisk med utøvelse av politisk vold. I så tilfelle er ingen større terrorister enn statsapparatene, og da særlig de krigførende. Krig (ekstrem voldsanvendelse) må nettopp ha et politisk formål for å være legitim.

I så tilfelle er vi igjen inne i en normativ debatt - om hvem som er de største terroristene, uten at definisjonsproblemene er nærmere en løsning.

Hvis vi derimot aksepterer at staten har et legitimt voldsmonopol, kan vi avgrense terrorisme til ikke-statlige grupper som ikke aksepterer statens monopol på vold.

Terrorisme har også et annet trekk: Det er ofte ikke de konkrete ofrene som (primært) skal rammes. De er bare et middel for andre mål, (for eksempel ramme "systemet", skape entusiasme, stå på vilje, i andre grupper, henlede oppmerksomhet på et sakfelt etc.).

I henhold til internasjonale traktater har stater rett til å utøve vold innenfor egne grenser, og rett til å utøve vold utenfor egne grenser under gitte omstendigheter. De som har rett til å utøve vold er definerte grupper, og de skal bære uniformer og vise sine våpen. Alle andre krigførende parter er definisjonsmessig terrorister, og ikke beskyttet av de konvensjoner som skal beskytte henholdsvis stridende og ikke-stridende. De russiske partisaner under naziokkupasjonen av Sovjetunionen ble skutt hvis de ble fanget, det gjorde også franske, norske, hollandske etc. motstandsfolk hvis de hadde drevet med militær aktivitet.

Det som karakteriserte alle de vest-europeiske bygeriljaggruppene var nettopp at de ikke aksepterte statens monopol på vold, og startet sin egen krig mot staten. Fordi de var militært fullstendig underlegne tok denne kampen ikke form av noen regulær krig, men av indirekte aksjoner for å svekke staten.

### **Hvem var de vesteuropeiske venstreterrorgruppene?**

Så godt som alle de europeiske venstreterrorgruppene hadde sitt utspring i det anti-autoritære ung-

domsopprøret, og var et resultat av den skjerpede politiske kampen på 1960-tallet. Mens RAF sprang direkte ut av den anti-imperialistiske oppvåkningen på universitetene på 60-tallet, sprang Brigade Rosse ut av de militante fabrikkaksjonene tidlig på 1970-tallet. Men ca. 2/3 av de arresterte BR-medlemmene hadde studentbakgrunn. Det samme gjaldt Prima Linea. Revolusjonære Celler (RZ) og Røde Zora (også RZ) sprang ut av de samme miljøene som RAF, men i andre byer, og de la seg på en mindre "spektakulær" linje (2). Jeg skal i denne artikkelen se på de to største, RAFs og BRs utvikling, og ikke ytterligere omtale de øvrige.

### ***Rote Arme Fraktion (RAF)***

RAF (også kalt Baader-Meinhof-gruppen, etter to av de mest kjente medlemmene), må ses på bakgrunn av radikaleringen på 1960-tallet, sammen med den økende politimakten dette ble møtt med. Fra 1965 av ble de utenomparlamentariske demonstrasjonene i Berlin møtt med et stadig mer brutalt politi og dette toppet seg i en demonstrasjon mot sjahen av Persia 2. juni 1967 der en student ble skutt av politiet. I april 1968 ble studentlederen Rudi Dutschke skutt av en høyreekstremist, mer eller mindre etter oppfordring fra Springer-pressen. Disse begivenhetene, sammen med en økende radikalisering skapte en økt militans blant de radikale.

Den voksende militansen kan heller ikke ses uavhengig av USAs krig mot Vietnam, der ufattelige mengder av bomber, napalm og



andre våpen spredde død over det fattige bondelandet. For mange ble det å protestere mot det for svakt. ("Protest er det når jeg sier at det og det liker jeg dårlig, motstand er når jeg sørger for at det jeg liker dårlig ikke lenger finner sted". Ulrike Meinhof 1968). På den internasjonale Vietnamkongress i Berlin i februar 1968 vedtok de 6000 deltakerne å arbeide for å åpne den andre front (3) i metropolene.



Samtidig vokste det fram en annen front i Latin-amerika. Under inspirasjon av Che Guevara ("La oss skape 2, 3, mange Vietnam") sin Foco-teori (Som gikk ut på at en liten kjerne av selvoppofrende og topp motiverte geriljasoldater ("el foco guerrillero") med basis i landsbygda og med voksende støtte fra bøndene skulle utvikle revolusjonen) oppsto det geriljabevegelser i mange land. Den største var Tupamaros i Uruguay, og en viktig ideolog var brasilianeren Marighella som utviklet teorien om bygerilja, med vekt på at storbyene ga den nødvendige beskyttelse i form av infrastruktur og anonymitet til at geriljagrupper kunne operere.



RAF ble skapt under presset fra disse forholdene. Blant de mest militante studentene var det en økende tretthet av snakk - og krav om praksis. I 1968 satte Andreas Baader, Gudrun Ennslin og to andre fyr på et varehus i Frankfurt, for "å skape et bilde av Vietnam". I 1970, mens Baader satt fengslet for dette, ble han satt fri av en kommandogruppe ledet av Ulrike Meinhof, en middelaldrende velrenomert journalist, og dermed var "Baader-Meinhof-grup-



pen" et begrep og RAF en realitet. De første to årene hadde RAF en relativt høy popularitet i i deler av befolkningen. De gjennomførte få aksjoner (stort sett bankran), men lekte mer katt og mus med politiet. Våren 1972 kom de første dødsfallene da to RAF-medlemmer ble skutt av politiet etter en biljakt. RAF var ennå ikke noen terrorgruppe, og mange av deres tidligere venner på venstresiden betraktet det de gjorde som en mulig logisk konsekvens av det de alle mente. Også i befolkningen som helhet var frykten for RAF liten. Kort etter at de to RAF-medlemmene ble drept i en politijakt, spurte meningsmålingsinstituttet Allensbach om folk har noen sympati for RAF. Og sympatien var langt større enn noen trodde:

5% av den tyske befolkning mente at de ville ha skjult et RAF-medlem for politiet hvis de ble bedt om det, mens 9% svarte at de ville vurdert det (totalt 14%). I aldersgruppen 15-29 var det henholdsvis 10% og 11% (totalt 21%).

Dette endret seg i 1972 når RAF startet med sine aksjoner. De sprengte hovedkvarteret til US-Army 5. korps i Frankfurt og US-Armys hovedkvarter i Heidelberg. 5 amerikanske soldater ble drept og mange flere såret. De forsøkte å sprengte politihovedkvarterene i Augsburg og München, og Springers pressehus i Hamburg. I det siste attentatet ble 17 arbeidere såret. Støtten til RAF forvret hurtig og i løpet av sommeren 1972 ble nesten hele gruppen arrestert. For den første generasjon av RAF-medlemmer fortsatte

# Terroristen



© 1972 by Allensbach Institute for Public Opinion Research, Munich. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publisher.

## Vorsicht Schußwaffen!

kampen i fengselet, med sultestreiker som fremste våpen, mens den neste generasjonen forberedte befrielsesaksjoner. Den tyske ambassaden i Stockholm ble okkupert, flere samfunnstopper ble myrdet og gjennom kidnappinger og til slutt en flykapring ble krav om løslatelse av fengslede RAF-medlemmer satt fram. Geriljaen ble en "befri geriljaen-gerilja". I løpet av få år var første generasjon av RAF døde i fengslene og RAF fullstendig isolert politisk. Som den øst-tyske vise-sangeren Wolf Bierman uttrykte det: De hadde satt livene sine inn på å bevise en hypotese, og den hadde vist seg feil.

## RAFs ideologi

I media ble RAF omtalt som anarkister. De selv hevdet imidlertid at de ikke var det. De så seg som mar-

xist-leninister, og siterte hyppig både Marx, Lenin og Mao i sine skrifter. De viste til Maos tese om at geriljaen må bevege seg i folket som fisken i vannet - og slutter seg til denne. Men heller enn å se den som en begrensning (at geriljaen ikke kan eksistere uten folkelig støtte) så de den som en anbefaling: Storbyen gir nettopp geriljaen mulighet til å bevege seg anonymt i de anonyme masser. Videre så de seg som en del av den nasjonale frigjøringskampen mot imperialismen: Hvis imperialismen er et uhyre med en hjerne og lange armer, hvorfor skal vi som bor i dens hjerne ikke ha like stor plikt til å ramme den, som de som må slåss med dens armer? Og videre så RAF på sin egen virksomhet som eksemplarisk: Ved å vise at systemet er sårbart og ikke uovervinnelig, vil stadig flere våge å slåss mot det. Vekselvirkningen mellom den væpnede og politiske kamp kunne slik utvikle seg.

På alle disse avgjørende punkter kan vi se at RAF tok feil. Maos krav om at geriljaen må bevege seg blant folket som fisken i vannet kan bare tolkes som et krav om folkelig støtte. Uten folkelig støtte ble det et kappløp mellom storbyens anonymitet og den statlige overvåking - der staten måtte vinne, men med kostbare resultateter - en økt overvåkingskapasitet. For det andre var ikke bygeriljaen i noe land noen viktig antiimperialistisk kraft. Både i Vietnam og i de portugisiske koloniene ble imperialismen overvunnet dels ved at den gikk på militære nederlag, og dels ved en politisk mobilisering mot krigen i de krigførende nasjoner (USA og Portugal). For det tredje var kapens egen

logikk (stadig mer spektakulære aksjoner for å få oppmerksomhet, møtt med stadig mer repressive tiltak) ødeleggende for en mulig dialektikk mellom bygerilja og folket. Folket avskydde bygeriljaen, og bygeriljaen gikk inn i en grunnleggende folkeforakt, der de var utenfor alle de virkelige politiske kamper som ble kjempet.

## **Brigate Rosse (BR)**

Mens RAF oppsto primært på universitetene, og aksjonsmessig rettet seg inn mot imperialismen, oppsto Brigate Rosse i arbeiderkvartarene i Nord-Italia. BR ble dannet i november 1970 i Milano, og sto særlig sterkt på Pirelli-fabrikken. Grunnleggeren het Renato Curcio og var medlem av et lite maoistparti. I 1969 flyttet han til Milano der han møtte en gruppe som var medlemmer av det italienske kommunistpartiet (4), Etter hvert fikk de også medlemmer fra Autonomia Operaia.

I desember 1969 eksploderte en bombe på Piazza Fontana i Milano, der 20 mennesker ble drept og over 100 såret. Bomben ble plassert der av en fascistisk gruppe i samarbeid med det italienske etterretningsvesen. Bomben inngikk en i plan om å skape kaos og krav om en sterk, autoritær stat (5). For Curcio og kameratene hans ble konklusjonen at arbeiderklassen måtte væpne seg for å møte trusselen. De så seg som videreførere av den kommunistiske partisanbevegelsen mot fascismen fra 2. verdenskrig. De vervet også flere veteraner fra partisanbevegelsen.



De  
før-  
ste

støtte i Milanos arbeiderkvarter. Brigadistene levde fortsatt et legalt liv, men "trente" seg på illegalitet ved ikke lenger å delta i demonstrasjoner, ikke ta ordet på møter etc.. Fra 1972, med økende politioppmerksomhet går de under jorda. Da de gikk under jorda forsvant også all kontakt med det intellektuelle ytre venstresidemiljø - og uten en samtale med den politiske venstreside, ble den militære logikk mer og mer dominerende.

årene var de aktive i streikekampanjer gjennom trakassering av avdelingsledere og direktører som motarbeidet streikene (satte fyr på bilene deres, plasserer dem i søppelcontainere og lenker dem til fabrikkporten etc.). I denne fasen opptrådte de røde brigader relativt åpent. Identifikasjonen var partisanenes kamp mot fascismen under krigen, og på partisanenes motstands dag, 25. april i både 1971 og 1972, vaiet hundrevis av Brigade Rosse-flagg over arbeiderkvarteret i Milano. BR sto etterhvert sterkt på mange av de store bedriftene i Milano.

Men etterhvert ble aksjonene mer voldelige. I mars 1972 kidnappet BR en ledende ingeniør ved Siemens, fotograferer han foran BR-flagget, avhører han og sender han hjem. Deretter offentliggjorde de avhørene, som avslørte så langt hemmeligholdte rasjonaliseringsplaner, som fagforeningene nå kunne slåss mot. Aksjonen hadde fortsatt stor



tikken). Den mest spektakulære aksjonen til Røde Brigader var kidnappingen av den kristeligdemokratiske president Aldo Moro, som på det tidspunktet han ble kidnappet jobbet fram "det historiske kompromiss", et regjeringssamarbeid mellom kristeligdemokratene og kommunistpartiet. Etter over 50 dagers fangenskap, myrdes han og plasseres i en bil midt mellom hovedkvarteret til de to partiene.

I 1982 erklærte Renato Curcio at kampen er over: Det hadde ikke lykkes å bygge opp en partisanbevegelse med evne til å velte systemet. Den væpnede veien hadde vært feil. Før det hadde en annen av grunnleggerne, Alfredo Buonavita, i juni 1981 skrevet et åpent brev hvor han oppfordrer brigademedlemmene til å legge ned våpnene og heller gå inn i den "demokratiske dialektikk". Han oppsummerer hvordan kampen utviklet seg til meningsløsheter, der de ulike gruppene for å bevise sin kampvillighet myrdet enhver de fant for godt, en kriminolog, sosialøkonomisk foreleser, en journalist, en redaktør, en fagforeningsleder etc etc, fordi det alltid kunne argumenteres for at de opprettholdt systemet. Dette er tapet av selve fornuften - en periode som må slettes av proletariatets historiske hukommelse.

Ikke alle brigadistene var villig til å lytte. De fortsatte kampen, ble splittet og etter noen år nedkjempet.

## De røde brigaders ideologi

Brigate Rosse hevdet selv å ha tre ideologiske røtter: De er marxist-leninister, som viderefører kulturre-

volusjonen i Kina, de slutter seg til den latinamerikanske bygeriljas analyse av nødvendigheten av militær kamp, og de er videreførere av den antifascistiske motstandskampen. Sin egen kamp ser de i en trefasers inndeling. Først den væpnede propaganda. Denne skal gjøre eksistensen av brigadene kjent, og gi folk mot til å handle på egen hånd, med visshet om at brigadene vil beskytte dem. Den andre fase, når brigadene var godt etablert i arbeiderklassens bevissthet skulle den anti-statlige fase komme, der bygeriljaen retter seg særlig inn mot statens repressive organer (politi, domstoler, fengselsvesen). Når disse var tilstrekkelig svekket kunne en gå inn i den tredje fase - den alminnelige borgerkrig.

I tankegangen virker det som om de så for seg at kampen i Italia i 1970 var lik kampen mot Mussolinis fascisme. Bare undertrykkelsesapparatet holder folket nede, straks det er svekket vil oppstanden komme og den militært sterkeste vil vinne. Men klassekampen i Italia på 1970-tallet var ikke militær, den var politisk. Venstresiden vokste, streikeviljen i arbeiderklassen var stor, og den politiske venstreside utfordret det kristeligdemokratiske hegemoni over staten, som de hadde hatt kontroll over siden 2. verdenskrig. Dermed så RB heller ikke at den væpnede kampen ikke kunne ha annen effekt enn å svekke den politiske venstreside, svekke borgerrettighetene og svekke muligheten for faglig og politisk kamp. Et godt eksempel på problemet var kidnappingen av den korrupte kristeligdemokratiske politikeren Ciriaco De Mita i

Napoli i 1981. Kravet var at det skulle bygges 40 000 nye boliger etter jordskjelvet som hadde rammet Napoli, hvis ikke ville Cirillo dø. Problemet var at det allerede var vedtatt at det skulle bygges 40 000 nye boliger, men at dette hadde stoppet opp, bl.a. på grunn av korrupsjon. Men aksjonen til BR kunne bare virke negativt på boligkrisen: For staten ble det vanskelig å sette fart i byggingen, fordi det kunne sees som ettergivenesshet for terrorister. For den sterke venstresiden i Napoli ble kampen for boligbyggingen og mot korrupsjonen vanskeligere, fordi det ville kunne bli oppfattet som støtte til terroristene, og den korrupte Cirillo ble plutselig en lokal helt (6).

Det var altså ikke mulig å forestille seg det samspillet mellom militær kamp og politisk kamp som det politiske grunnlaget for BR forutsatte. De to typene kamp har en grunnleggende ulik logikk, der den militære

kampen bare kan svekke den politiske kampen, samtidig som vilkårene for den politiske kampen blir stadig vanskeligere ved at den militære kampens motstander, staten, får stadig videre fullmakter til å knekke den militære kampen.

## Konklusjon

RAF og BR var de to mest betydelige terrorgruppene på venstresida i Vest-Europa på 1970-tallet. Er det mulig å lære noe av de erfaringene de gjorde?

Felles for dem var at de kom i gang med en relativt lik ideologi, de myrdet, invalidiserte (7), kidnappet og bombet, og de ble knust.

Forskjellene var likevel store. RAF var en liten gruppe, deres siktemål var anti-imperialisme, og med unntak av en svært kort periode hadde de aldri tilslutning utover sin egen lille gruppe. BR derimot var en så stor organisasjon at de kan kalles

en sosial bevegelse. I både organisasjon, logistikk, bevæpning og i antall soldater var de en liten hær, som rystet staten i visse perioder. Men også de ble knust, og deres egne ledere så hvor galt det etter hvert utviklet seg.

Blant RAF-sym-



patiserer i både Tyskland og andre land har det spredd seg en myte om at RAF var for få. Hadde de bare vært flere ville de hatt mulighet til å lykkes. Erfaringen til BR viser at det ganske sikkert ikke er riktig. Problemet var ikke primært størrelsen. Problemet kan derimot deles i tre relativt klare teoretiske feil.

**1) Substitusjonisme.** Det ligger i selve begrepet om bygerilja at noen få, selvoppofrende revolusjonære kan gjennomføre kampen på vegne av folket. Folkets egen kamp blir dermed underordnet det de få "heltene" kan få til. At det kan være en drøm for mange å være helter, og frigjøre noen, er ikke vanskelig å forstå. Men den grunnleggende sannheten i gamle Marx sitt utsagn om at arbeiderklassens frigjøring må være deres eget verk har sjeldent vist seg klarere.

Røttene til substitusjonismen ligger trolig i deres leninistiske tilknytning. Det ligger tungt i den leninistiske arven at partiet som kjenner arbeiderklassens objektive interesser, kan føre kampen på vegne av klassen. Egentlig ligger det vel i leninismen ikke bare at den revolusjonære eliten kan, men må føre kampen, fordi arbeiderklassen ikke har evne til å kjenne sine objektive interesser, det kan bare de som har innsikt i marxismen-leninismen. Substitusjonisme er derfor et problem ikke bare for den terroristiske venstreside, men for hele den leninistiske (8).

**2) Betydningen** av en levende politisk-teoretisk debatt. Politiske

kamper følger ingen oppsatte skjema. De utvikles underveis, har sin egen dynamikk, endrer retning, oppsummeres og føres videre. Straks illegaliteten inntreffer kuttet bygeriljaen av fra denne dynamikken. De kan ikke lenger delta i den politiske kampen, de politiske diskusjonene, den politiske dynamikken. De blir stående utenfor, og har bare evne til å intervensjonere via væpnede aksjoner, som i nesten alle tilfeller virker mot sin hensikt.

Dette traff både RAF og BR tydelig. Både teorifriheten (9) i seg selv (nå gjenstår bare praksis) og den manglende muligheten til å delta i den politiske dynamikken isolerte dem relativt tidlig fra de faktiske politiske kamper. RAF kunne intervensjonere i Vietnam-diskusjonene, og bombeattentatet i Heidelberg skal visstnok ha ødelagt datamaskiner som regnet ut bombemål i Nord-Vietnam, men det var en politisk kamp de hadde deltatt i legalitet. Straks den politiske agendaen endret seg var de uten evne til å gripe inn, og RAF var mer opptatt av "befri geriljaen-gerilja". BR ble også tidlig koblet ut fra de politiske kampene, og det finnes en rekke eksempler på at de ikke forsto de politiske kampene som utviklet seg utover 70-tallet (10). Isolert i sin illegalitet skapte de sin egen agenda som i mindre og mindre grad falt sammen med den faktiske politiske diskurs på venstresiden.

**3) Revolusjonsromantikk.** Innenfor mange venstremiljøer eksisterer det en revolusjonsromantikk, som hever revolusjonen over den politiske kamps logikk.

Revolusjonen er et mål som er verd alle kostnader. Det lar seg derfor ikke underlegge kravet om flertall, demokrati og prosedyre. I diktaturer er dette forståelig, fordi alle demokratiske veier er sperret. Men i de demokratiske land er rommet for politisk handling stort nok til at de revolusjonære kan vinne opplutning om sine prosjekter.

Venstreterrorgruppene aksepterte ikke denne demokratiske logikken. De mente det var mulig å krige seg fram til sosialisme, på tvers av folkeflertallets vilje - og at det var riktig å forsøke å gjøre det. Hadde de lyktes ville resultatet måtte ha blitt et diktatur, der de "bevisste" styrte over de "ubevisste". Slike diktaturer er sosialismens

historie full av - og de har aldri representert en frigjøring av arbeiderklassen. Koblingen av den leninistiske subsitusjonisme og det maoistisk-inspirerte revolusjonsromantikk utgjorde i terroristens hender en livsfarlig blanding.

I den grad venstreterrorismen har gitt et bidrag til venstresiden, så har det vært å vise, gjennom store personlige ofre både fra deres egen side og fra ofrene deres, at teoriene om folkekrigen som sto sterkt blant for eksempel maoistene, og erfaringene fra nasjonale frigjøringskamper i den tredje verden, i liten grad kan gi bidrag til utviklingen av revolusjonære strategier i Vest-Europa (8).



Men kanskje er en annen lærdom mer brennende: Vi er nå inne i en tid som kan ligne på 60-tallets oppbrudd. Igjen er det store demonstrasjoner (nå mot globaliseringen) og igjen møtes demonstrasjonene av et stadig mer brutalt politioppbud, der skarpe skudd har blitt avfyrt og den første demonstranten drept. Dette radikaliserer deltakerne, og

blant de mest militante som idag kaster steiner, knuser ruter og brenner biler, kan fort neste skritt bli å bevæpne seg, gå under jorden og krige tilbake. De vil da fort fanges inn av den samme logikk som RAF og BR. Legitimiteten for politiaksjonene vil styrkes kraftig og globaliseringsmostanden vil bli kriminalisert. Noen få

terrorister vil, inntil de blir drept, måtte utkjempe antiglobaliseringskampen for alle andre. Konsekvensene for antiglobaliseringsarbeidet vil bli katastrofale. Kan RAF og BR gi en lærdom så er det at terrorisme styrker de terroristene hevder de vil svekke, og svekker de terroristene hevder de vil styrke. Den væpnede vei er en blindvei. Hvis historien denne gang gjentar seg vil det bare være som tragedie.

#### Jan O. Jacobsen

er førsteamanuensis. Han bor i Bergen, er aktiv i RVs bystyregruppe og har forska på ledelse, organisasjon og militære strukturer. Han skriver i denne artikkelen om Baader-Meinhof og de Røde Brigader, de venstre-terroristiske bevegelsene i Europa

## Noter til artikkelen

1. Tyskland var det i første rekke Bewegung 2. juli, Revolutionäre Cellen og Rote Zora, i Italia Prima Linea, i Frankrike Action Directe og Kjøpende kommunistiske celler (CCC) i Belgia.

2. Den tyske etterretningstjenesten kalte dem helgeterrorister, ved at de stort sett var i faste jobber på uke-dagene og aksjonerte i helgene. (RZ kritiserte også RAF for å være kjen-disterrorister).

3. Den andre front - et uttrykk fra 2. verdenskrig hvor russerne presset på vesten for å åpne en annen front (invasjon på kontinentet) heller enn å la russerne måtte slåss mot hele tyngden av den tyske hær.

4. Det italienske kommunistpartiet var det største vest-europeiske kommunistparti, med over 30% oppslutning ved valg. På dette tidspunktet tar partiet sin vending mot "eurokommunismen".

5. Dommeren som mer enn noen annen bidro til å samle bevismateriale mot etterretningsvesenet, Emilio Alessandrini, ble for øvrig skutt av venstreterrorgruppen Prima Linea i 1979 fordi han "hadde bidratt til å gi det demokratiske system troverdighet".

6. Cirillo ble for øvrig løslatt noen måneder senere. Det kom siden fram at det var betalt 20 millioner kr. i løsepenger, og at disse var delt mellom de røde brigader og den lokale mafiaen.

7. En av BRs "spesialiteter" var å skyte "klassefiender" i kneskålene, slik at de ble sittende i rullestol resten av livet.

8. Rote Armes tolkning av Mao og Lenin er som tidligere nevnt spesiell. Hovedtyngden av studentopprørene i Europa i og etter 1968 blei til bevegelser som kalte seg så vel maoistiske som leninistiske, uten at disse verken brukte eller støtta terror. Tvert imot bekjempa de RAF og dets like aktivt.

9. En forelesning med Herbert Marcuse måtte avbrytes fordi de militante studentene stadig avbrøt og krevde handling heller enn mer teori. Da Marcuse til slutt spurte om han skulle fortsette forelesningen var svaret fra forsamlingen så uklart at han valgte å avslutte, med en lakonisk bemerkning om at det var de som hadde krevd praksis som hadde snakket mest.

10. I april 1974, midt i slutfasen av valgkampen ved folkeavstemningen om rett til skilsmisser, en kamp kvinnebevegelsen og venstresida hadde drevet fram til sterk motstand fra den katolske kirke og høyrepartiene, kidnappet Røde Brigader en forhørsdommer. Alle var sikre på at det var høyresida som hadde gjennomført det, for å skape en terrorstemning foran folkeavstemningen, men det var Røde Brigader. De hadde gjort det i protest mot at en Fiat-direktør var blitt utnevnt til leder for det italienske industriforbundet. Allerede etter et par år i illegalitet var med andre ord Røde Brigader i sin egen verden, fjernt fra den virkelige politiske kampen.

# Den amerikanske friheten har sin pris

Av Margaret Sanner

Krigers logikk er ikke alltid innlysende. Militær aggresjon kan følge et mønster i starten, for senere å endre karakter. Etter den den kalde krigen sitter en supermakt igjen på arenaen - og kan måtte endre taktikk mange ganger underveis mot målet. Med

den nystartede krigen i Afghanistan, er det flere teorier om hensikt og mål som kan være like riktige. I krig rammes alltid sivilbefolkningen hardest, særlig

kvinner og barn både i land som angripes såvel som i nærområdene. Vietnamkrigen er kjent i vesten for sin grusomhet og for å være et mål som USA likevel tapte i sine imperialistiske framstøt. Terroren mot sivilbefolkningen i Latin-Amerika er kjent. I vesten er USAs kriger i Sørøstasia før Vietnam mindre kjent. Korea som har vært okkupert siden begynnelsen av forrige århundre, først av Japan og så av Sovjet og USA, holdes fortsatt under militær kontroll. Korea var og er et viktig strategisk utgangspunkt for videre ekspansjoner og ikke minst; som et middel for å vise styrke. De koreanske ofrene er i dag to lands sivilbefolkning; i

Nord- og Sør-Korea. Den amerikanske friheten har sin pris.

I 1999 dukket historier om en grufull massakre, utført av amerikanske soldater, mot sivile under Koreakrigen plutselig opp på forsiden i flere store amerikanske aviser. En artikkel, opp-

rinnelig utgitt av Associated Press, utløste sjokkbølger i det amerikanske samfunnet. En krig som forlengst syntes glemt ble

plutselig dagsaktuelt stoff - og truet ikke bare den vestlige oppfatning av dette korstoget mot kommunismens frammarsj, men kanskje aller mest en kollektiv glemsel om ugjerninger begått av et av de land som ynder å fremstå som det mest humanistisk innstilte i verden. Bruce Cumings skrev den første artikkelen om massakren på flere hundre sivile koreanere ved Nogun Ri i juli 1950. I en artikkel i The Nation datert 14.10.1999, sier han selv at "fortrengte minner er historiens ammunisjon: De kommer til overflaten når man minst venter det og rokker ved enhver følelse av selvtilfredshet".

For koreanere, i det delte hjemlandet såvel som i diaspora, betød kunnskapene som nådde media i vest en ny mulighet til å kunne få svar på spørsmål de mer eller mindre hadde måttet fortrenge i et halvt århundre. Muligheten oppsto for kanskje å motta en unnskyldning fra ansvarlig hold, enten dette skulle vise seg å være fra sørkoreansk regjering eller amerikansk militærledelse. Mange spørsmål er stilt, svar er unngått. Undersøkelleskommisjoner fra regjeringshold har medført enda dypere taushet overfor de overlevende. Krigsofrene opplever å ha blitt frastjålet sin verdighet. Den er erstattet av sorg og fortvilelse over ikke å kunne snakke i det offentlige rom om overgrep og ydmykelser, begått av dem som skulle være frigjørere og hjelpere. Regjeringen i Seoul har vært like unnnvikende som den militære amerikanske ledelsen. Snart 50 år etterat den blodige krigen i Korea mer eller mindre offisielt tok slutt, mer enn et decennium etterat den kalde krigen er definert til å være over, står amerikanske soldater fortsatt i Sør-Korea: Nærmere 40.000 er fordelt på omtrent 100 forlegninger. Fram til 1994 sto alle koreanske styrker i sør under amerikansk kommando. Ordningen er nå endret til at dersom USAs militære ledelse bedømmer at det oppstår en krigssituasjon, skal alle koreanske tropper underlegges amerikansk kommando.

Det koreanske folket er fortsatt delt. Da muren langs den 38. breddegrad ble reist av amerikanere og sørkoreanere, fikk den mindre omtale enn muren i Berlin, på tross

av at den både er høyere, mer ruvende og like ugjennomtrengelig. Faktisk er Koreakrigen ennå ikke slutt, våpenhvilen i 1953 munnet aldri ut i en fredsavtale. Delingen av Korea er stort sett et ikke-tema i vesten, krigen på begynnelsen av 50-tallet synes forlenget glemt i vesten. Men så kommer altså en og annen flik av historien til overflaten....

### **Vietnam og Korea - likheter i krigføring og propaganda**

Da de ansvarlige for My Lai-massakren i Vietnam ble stilt for retten, framstilte store deler av media saken som om dette hadde vært omtrent den eneste massakren på sivile i Vietnam. Vietnameserne fikk oppleve mange My Lai, men ikke alle ble like godt dekket av media på tross av beretninger fra soldater og sivile vietnamesere. Koreas befolkning har siden midten av 40-tallet fått prøve den samme oppskriften, utført av de samme utenlandske overgriperne. Erfaringene som dannet grunnlaget for USAs krigføring i Vietnam fant sted i Korea, og før det blant annet på Filipinene.

Tidsskriftet Life trykket i august 1950 en artikkel hvor det blant annet kom fram at amerikanske offiserer hadde beordret soldatene sine til å skyte på grupper med sivile. En soldat kommenterte at han syntes det hadde gått litt vel langt når de ble beordret til å skyte barn. Fra krigssonen ble det rapportert at "dette er en ny type krigføring, med utsletting av landsbyer som kanskje skjuler fienden, bombardering av flyktningegrupper hvor det

kanskje finnes fiender" (les: nordkoreanere). Kommentarene er som hentet ut av skildringer fra Vietnamkrigen. En høyre offiser beskrev Korea-krigen som helt anderledes enn slagene under 2. verdenskrig: "Dette er en helt annen type krigføring, dette er virkelig geriljakrig....hovedsaklig i ulendt terreng." Ekkoet av disse kommentarene hørtes også under USAs krigføring i Vietnam.

Fra offisielt amerikansk hold, har det alltid blitt benektet at massakrer på sivilbefolkningen fant sted i løpet av de tre årene krigen i Korea varte. Som rein rutine ble alle beskyldninger avvist, og når ikke løgnene var holdbare lenger, ble grusomhetene bekreftet - men tillagt Nord-Korea. Ble et amerikansk regiment beskyldt for å ha utført overgrep mot sivilbefolkningen, ble det umiddelbart benektet fra ansvarlig hold at de i det hele tatt hadde vært i området. For hver benekting av deltakelse i rekken av de grove forbrytelsene mot menneskeheten som fant sted i Korea, er det mulig å gå til kildene og finne bevis på at nettet med løgner som har vært spunnet under og etter krigen, er enormt. Parallellen til Vietnam er igjen slående. I lys av den kalde krigen var kollektiv glemsel muligens en nødvendig del av spillet. Nå begynner en del av de som deltok og ikke minst de som ble utsatt for uhyrlighetene å bli svært gamle, mange er døde. Det haster å få satt Koreakrigen på dagsorden slik at propagandaen kan bli satt i sitt rette relieff mens ennå flest mulig overlevende kilder er tilgjengelig. Pentagon har ennå ikke friggitt

alt sitt kildemateriale. For ofrene fra den kalde og varme krigen i Korea ville det vært naturlig å motta krigsskadeerstatning. Enda viktigere er likevel den mentale oppreisningen i form av en unnskyldning og innrømmelse av overgrepene. Illusorisk? Men likevel så nødvendig for at ofrene kan bli kvitt sitt «haan» (2). Og i mellomtiden har USA startet en ny krig i Asia, igjen spinnes nettet av løgner og propaganda.

### **Nye seierherrer - ny okkupasjon**

Japan hadde på 40-tallet forlenget okkupert store deler av Sørøst-Asia, Korea ble okkupert allerede i 1905. Okkupasjonsmakten var forhatt, og organisert koreansk motstand vokste sterkt i løpet av verdenskrigens første år.

USAs frykt for Sovjetunionens styrke og mulige innflytelsessfærer i Asia etter krigens slutt, resulterte blant annet i at USA, Storbritannia og Kina i Kairo-erklæringen av 1943, nedfeldte enighet om at når Japan vel hadde overgitt seg, skulle Korea få sin sjølstendighet - når tiden var moden for det. I mars året etter, ble Koreas skjebne utpenslet videre i USA: Utenriksdepartementet anbefalte at etter fredsslutningen med Japan, skulle kvalifiserte japanere beholde sine ansettelsesforhold i Korea, samtidig som landet skulle underlegges militært styre. Representanter for Korea deltok ikke i møtet.

Under Jalta-konferansen to år senere, foreslo USAs president Roosevelt overfor Stalin og

Churchill at Korea skulle være felles ansvar (joint trusteeship) før landet fikk sin selvstendighet. Videre sa avtalen at Sovjet skulle gå inn på krigsarenaen i Sørøstasia, tre måneder etterat Tysklands krigs-nederlag var et faktum. På den måten ville USA sikre seg mot tap av egne tropper, såvel i Japan som i de japansk-okkuperte områdene Mandsjuria, Kina og Korea. Som mottytelse ble Sovjet lovet Sakhalin, Kurillene og Hokkaido - og en okkupasjonszone i Korea, der- som USA fortsatt opprettholdt kravet om felles ansvar for landet.

Roosevelt døde to måneder etter Jalta-konferansen, og Harry Truman overtok som president i april samme år. Tyskland overga seg 7. mai og nøyaktig 3 måneder seinere inntok Sovjet de avtalte krigsmerkene. 11. august 1945, fire dager før Japans overgivelse, beordret president Truman krigsde- partementet til å beregne hvor den midlertidige delelinjen av Korea skulle trekkes. Om denne skulle gå ved 37. eller 38. breddegrad ble diskutert i et kort møte mellom to unge offiserer, hvorav den ene var Dean Rusk . Beslutningen endte opp med 38. breddegrad. Resultatet ble at omtrent 21 milli- oner mennesker, eller 65% av Koreas befolkning, hovedsaklig jord- brukere, samt hovedstaden Seoul havnet i den amerikanske sonen. Ni millioner mennesker bodde i den mer industrialiserte og nordlige delen av landet. Det eneste spørs- målet for amerikanerne nå var om Stalin ville akseptere at Seoul skul- le ligge i amerikansk sektor, eller om Sovjet ville kreve delelinjen ved

37. breddegrad og dermed inklu- dere Seoul i sitt okkupasjons-områ- de. Samme dag som Japans over- givelse var et faktum erklærte USA ensidig hvor delelinjen skulle gå. Til alles overraskelse kommenterte ikke Stalin dette. Erklæringen om delelinjen inneholdt også en ordre til de japanske okkupasjonsstyrkene i Korea om å overgi makten til de nye herrene, samt en uttalelse om at deres primære oppgave nå var å hindre at venstresida skulle ta kon- trollen i landet. Samme dag som Japan overga seg, hadde koreaner- ne dannet "Komiteen for forbere- delse av koreansk uavhengighet". Tretten dager seinere var underko- miteer etablert i alle fylker og 6. september samlet delegater fra hele landet seg i Seoul for å eta- blere det koreanske folkets repu- blikk (KPR). Folket var klar. Etter flere tiår med okkupasjon og under- trykking ble imidlertid deres bestrebelse på å bygge landet knust av nye grove overgrep mot koreansk suverenitet.

General Douglas MacArthur var overordnet for de alliertes styrker i Japan, og som sådan fikk han også ansvaret for okkupasjonen av Sør- Korea. I løpet av få uker var 25.000 soldater og sivile amerikanere installert i landet. Selv om korea- nerne var plassert i kategorien "del- vis vennlig, frigjort" folk, instruerte den nye kommandanten, generall- øytnant Hodge, sine tropper om at Korea var en fiende av USA og skul- le behandles som en nasjon som hadde overgitt seg. Paradoksalt nok ble koreanerne som hadde vært okkupert i årtier utpekt til fiende, mens den tidligere okkupasjons-

maktens folk ble USAs viktigste samarbeidspartnere.

### **Okkupasjonens første fase**

Sikkerhetsstudier amerikanerne foretok før okkupasjonen, viste at målet om en sjølstendig stat sto sterkt i Korea, det samme gjaldt motstanden mot en ny okkupant. Videre framgikk det at tanken om en sosialistisk stat hadde oppslutning blant tre fjerdedeler av befolkningen. Amerikanerne beskrev den sosialistiske tankegangen som rådde som uavhengig av Sovjet, med særegne trekk. Tradisjonelt sett hadde Korea hatt en forholdsvis liten overklasse, og en overskyggende del av bøndene var fattige og leide jorda. Overklassen hadde møtt den japanske okkupasjonen med stor grad av fiendtlig innstilling. Hard utbytting av bøndene hadde heller ikke styrket deres bånd til Japan.

Den amerikanske militærregjeringen i Korea, USAMGIK, hadde som sin første utfordring å få full kontroll over det okkuperte territoriet, og derfor ble det viktig å beseire og etter hvert eliminere spirene til den koreanske sjølstendige republikken (KPR). Oppgaven var krevende, for oppslutningen om KPR hadde brei folkelig basis i både nord og sør.

Mesteparten av den forhatte administrasjonen som hadde fungert under japansk okkupasjon, deriblant politistyrkene, ble beholdt. I tillegg ble det opprettet egne "etater" for kollaboratører, hvorav noen ble rekruttert i sør, og andre som hadde rømt fra straffeforfølgelse i nord ble rekruttert for å utgjøre

kjernen i paramilitære grupper som skulle ligge nær opp til sikkerhetsstyrkene. Paramilitære ble utstyrt med våpen og etterretningsbistand fra den amerikanske hær. Japanske militære ble hentet inn for å bistå amerikanerne i felten, såvel som med torturen av fanger.

USA fraktet inn Diem som sin marionette i Vietnam mange år seinere. I Korea ble en eksil-koreaner, Syngman Rhee, i oktober 1945 hentet til hjemlandet av okkupasjonsmakten og installert i Seoul. Den tidligere motstanderen av japansk okkupasjon skulle vise seg å bli en nyttig marionette for USAs militære interesser. Få andre enn amerikansk sikkerhetstjeneste kjente til denne mannen som i nesten førti år hadde bodd i eksil i USA og stort sett hadde befattet seg med teologi. Valget av Syngman Rhee skulle vise seg å bli svært så fruktbart for okkupantene: Kort tid etter sin ankomst slo han fast at han ikke hadde gjenforening mellom nord og sør som mål. Ei heller ville han ha noe samarbeid med de demokratisk valgte kreftene i KPR. Han innledet derimot et tett samarbeide med de overløperne, tidligere pro-japanske, som hadde gått i tjeneste hos den nye okkupasjonsmakten. Mot slutten av året, forbød den amerikanske militærregjeringen KPR og alle deres organisasjoner og lokallag, samt aktiviteter knyttet opp mot disse. Det koreanske LO og mesteparten av deres aktiviteter, inklusive streik, ble forbudt. Det samme gjaldt arbeidet til kvinne-, ungdoms- og andre masseorganisasjoner.

På tross av de beinharde vilkårene, brøt det høsten 1946 likevel ut en streik som i løpet av en måned spredde seg over hele Sør-Korea. Militærregjeringen svarte med å erklære unntakstilstand og i løpet av to måneder var streiken slått ned av amerikanske tropper i samarbeid med koreanske paramilitære og spesialenheter innen politiet. I mellomtiden var 1000 koreanere drept og 30.000 var fengslet. Lederne i masseorganisasjonene var på det tidspunktet enten drept, fengslet eller hadde gått under jorden.

Undertrykkingen resulterte likevel i flere folkelige oppstander, alle slått ned med hard hånd på samme vis som streiken. Folkelige protester mot overgrep ble besvart med rå militær makt. Opprør er plass, kunne spre seg til andre steder - og endte med påfølgende massakrer utført av militærapparatet. Mest kjent er opprøret i mars 1948 på øya Cheju, et opprør som spredde seg til flere steder på fastlandet. Geriljaen bevæpnet seg med det de hadde for hånden, erobret flere landsbyer og etablerte folkekommuner også på fastlandet, slik de hadde gjort da Japans kapitulasjon var et faktum. Deler av de koreanske troppene og de paramilitære styrkene gjorde mytteri og allierte seg med de nyetablerte folkekommunene. Etter kort tid fikk imidlertid hæren kontroll over opprørerne og massakrene lot ikke vente på seg. Den eneste måten å spare livet på, var å selv delta i jakten på opprørere og bli angiver. En av dem som valgte overløperens rolle, sies å være Park Chun Hee, senere diktator i Sør-Korea.

Regjeringens overtak etter oppstandene i 1948, resulterte i en ny nasjonal sikkerhetslov, som innebar at bare det å snakke om folk i nord, enn si ytre ønske om gjenforening mellom nord og sør, nå ble definert som straffbart. Med den nye loven i hånd, kunne president Rhee gjøre reint bord sammen med sine amerikanske "rådgivere" som stilte våpen, utstyr, soldater og etterretning til disposisjon. Likvidering, internering og utsletting av landsbyer i de opprørske områdene ble resultatet. Undertrykkingen av lokalbefolkningen hadde sterke sadistiske utslag, og beskrivelsene står ikke tilbake for nedslaktningen av den indianske befolkningen mer enn hundre år tidligere. Kaptein i det amerikanske forsvaret, James Hausman, yndet å omtale seg selv som den sørkoreanske hærs far. Han ble senere dekorert for sin utmerkede ledelse av troppene da de slo ned oppstanden både på Cheju og i Yosu (5) med utrolig bestialske metoder og med enorme tap for sivilbefolkningen. Påskuddet var å bekjempe terrorisme, og resultatet ga seg i form av terrorisering av befolkningen over hele landet.

Republikken Korea (sør) ble offisielt proklamert i august 1948, men militærledelsen argumenterte for å la sine kampstyrker bli stående i Korea til 30. juni året etter (6). Dette ga Syngman Rhee muligheten for å få ytterligere hjelp i sine hekseprosesser mot mulige opposisjonelle. I en alder av 73 år var han 10. mai 1948 blitt valgt til president i et valg som ble boikottet med få unntak. Som et svar på

etableringen av republikken i sør, proklamerte Nord-Korea den 9. september sin egen stat, med Kim Il Sung som leder (7).

USAs utenriksdepartement gjorde det klart for Rhee at det var viktig å raskt få eliminert de geriljagruppene som fantes: Sør-Korea ble ansvarliggjort for å holde den kommunistiske fare unna Vesten. USAs militære spilte likevel en avgjørende rolle i undertrykkningen av all motstand mot regimet: Alle deler av den koreanske hær og det militariserte politiet hadde amerikanske rådgivere, spionfly ble stilt til rådighet for å lokalisere geriljaen. Amerikanerne deltok i forhør og tortur av fanger, hadde hånd om etterretningen, brukte sine fly til å frakte koreanske tropper og utstyr - og stilte med jevne mellomrom sine egne stridende styrker til disposisjon.

Kampanjene for å rense sør for politiske motstandere, førte til at enhver opposisjon lett resulterte i mistanker om og fare for forfølgelse på bakgrunn av "kommunistisk aktivitet". Enhver koreaner som ikke hørte til den konservative fløy, og offentlig bekjente seg til den, ble ansett som kommunistisk angiver. Som en følge av denne paranoia, ble folk på landsbygda såvel som i byene, med jevne mellomrom tauet inn og torturert for å skaffe opplysninger om motstandere av regimet. Tusenvis ble fengslet på bakgrunn av mistanker, tusenvis måtte grave massegraver før de sjøl ble skutt og dyttet i graven. Anslag over sivile som ble drept fordi de var antatt å være kommunister, eller i

det minste motstandere av militærregimet, varierer. I perioden mellom 15. august 1945 og 30. juni 1949 anslås det at så mange som 500.000 sivile ble myrdet. Fengslene var overfylte. Midtsommers 1949 fantes det 30.000 politiske fanger i landet, dessuten bortimot 70.000 i interneringsleire. Ved slutten av 1949 kom de daglige arrestasjonene opp i 1.000. Tortur og summariske henrettelser var dagligdags. Selv om hovedparten av de amerikanske troppene hadde forlatt landet, fantes det fortsatt militære rådgivere i landet - og i likhet med den amerikanske ambassaden hadde de interesse av å se gjennom fingrene med terrorregimets gjøren og laden.

### **Korea - et forvarsel**

Sør-Korea ble USAs lærestad for senere aksjoner i andre land: Under det CIA-regisserte kuppet i Indonesia i 1965, ble mellom en halv og en million mennesker som enten sympatiserte med Sukarno eller ble mistenkt for å være kommunister, myrdet. Phoenix-programmet i Sør-Vietnam hadde som formål å eliminere Viet Congs sivile infrastruktur, og i løpet av årene 1967-72 antas det at bortimot 70.000 mennesker ble drept eller tatt til fange. USAs støtte til El Salvadors reaksjonære regime og dets dødsskvadroner, medførte at 75.000 mennesker antas å ha blitt drept og har ført til at 1 million endte som internt fordrevne. USA etablerte Contras i Nicaragua. I årene 1982-90 herjet Contras landsbygda og la store deler øde mens de myrdet eller skadet mer enn 75.000 mennesker. Listen

over udåder hvor sivilbefolkning i land etter land er blitt terrorisert, er mye lenger enn de eksemplene som er tatt med her. Felles for dem alle er at militære og sikkerhetsstyrker har brukt og fortsatt bruker terror mot sivilbefolkningen under dekke av å skulle bekjempe terror.

Som et paradoks til det som foregikk i Korea, opplevde amerikanere flest slutten av 40-årene som en fantastisk tid - og kanskje den mest blomstrende periode i USAs historie: Som en av seierherrene i 2. verdenskrig, eier av det mest avanserte våpenet i menneskehetens historie, med høyt utviklet teknologi, og ikke minst, overbevist om at deres styresett og deres økonomiske system var det mest framskredne, syntes hele verden å ligge åpen for dem. Den moderne globaliseringen hadde for lengst startet.

### Den varme krigen

Kildene er enige om hvem som startet krigen. Uansett var krig mellom Nord- og Sør-Korea et faktum 25. juni 1950. I nesten to år hadde det da pågått en "borgerkrig" i grenseområdet langs og på tvers av 38. breddegrad. Da krigen ble offisielt erklært om morgenen den 26. juni, ble den framstilt som "et nøye planlagt angrep med kommunistiske styrker mot den suverene demokratiske republikken i sør". Etter i fem år å ha forpurret Koreas rett til selv å velge gjenforening eller ikke, entret USA nok en gang scenen og legger sten til byrden for koreanerne. Landet teppebombes i de tre årene krigen kom til

å vare. Sivile var mål, resultatet ble 5 millioner døde. Selv barkede krigsjournalister ble sjokkert over amerikanernes og FN-styrkenes framferd som ikke sto tilbake for noe av det sørkoreanske tropper selv utførte av overgrep mot sivilbefolkningen. Da Seoul falt og USA og deres allierte ble presset sør-over, ba MacArthur om tillatelse til å bruke atombomber mot nord. Truman var avvisende. Først da kinesiske tropper trådte støttende til overfor Nord-Korea, kom innvilgelsen - på tross av høylydte protester fra europeiske stater. Atomvåpen ble sendt til skip utenfor kysten og var like ved å bli brukt ved flere anledninger, men ble avverget i siste liten.

Det mest iøynefallende er på tross av antallet døde, den grufulle metoden bak drapene på sivilbefolkningen, inklusive flyktninger og krigsfanger: Flere øyenvitneskildringer fra forskjellige deler av landet, beskriver hvordan rekognoseringspatruljer flyr så lavt at folk på bakken tydelig kan se piloten. Kort tid etter dukker bombefly opp og beskyting av alt som beveger seg tar til. I en del tilfeller ble sivilbefolkningen bedt om å kle seg i kvitt for å være lett gjenkjennelige og samle seg i åpent terreng, på åkrene o.l. Det samme skjer: Rekognoseringsflyene er først ute, folk vinker - og så dukker bomberne opp - og mer eller mindre hele landsbybefolkninger utslettes. De få som overlever tror det har skjedd en feil, helt til historiene fra flere overlevende samles, og det viser seg at de rett og slett hadde opplevd en del av den systematiske

utryddingen: Landsbybefolkning som kunne komme til å skjule fiendens folk, hvis de ikke allerede ble antatt å gjøre det, var egnede mål, enten det gjaldt bombing med ordinære skyts eller med kjemiske våpen. Kjemikalier av flere slag ble brukt, både mot folk og vekster. Som i Vietnam, med stor effektivitet - og katastrofale følger for flere generasjoner:

Øyenvitneskildringer fra de som klarte å stikke seg vekk, beskriver en virkelighet som overgår de flestes tanker om mulige grusomme handlinger: Kvinner, barn og gamle meies ned - eller låses inne i bygninger og beskyttes med tungt artilleri. I en del tilfeller tennes det fyr på bygninger fulle av kvinner og barn, i andre tilfeller kastes håndgranater inn til de innesperrede. Ammunisjon eller bajonett, valget av våpen var enkelt i møtet med den som skulle utslettes. Alder var uvedkommende, speunger på mors rygg ble lett stukket i hjel med bajonetten, og det ene sticket kunne også sære mora dødelig. En kule ble spart...

### **Kvinnemishandling**

Ikke få tilfeller beskriver hvordan kvinner plukkes ut, misbrukes og er mer døde enn levende når soldatene er ferdige med sine voldtekter: Det er liten tvil om at voldtekt mot kvinner og unge jenter ble brukt systematisk, også som organiserte massevoldtekter: Å kutte av kvinnene brystene var en ikke uvanlig form for lemlesting. Til og med i situasjoner hvor kvinner og barn ba om hjelp fra amerikanske og sør-koreanske styrker, ble de misbrukt, torturert og drept. Barn og voksne ble begravet halvdøde eller

levende, i mange tilfelle ble ungene begravd levende mens de voksne deretter ble drept, ofte etter grov tortur: Under evakueringen av amerikanske tropper sørover etter det mislykte framstøtet mot nord, ble lokalbefolkningen lurt til å flykte fordi atombomben som skulle tas i bruk. Vel underveis, ble de flyktende massakrert, enten ved at det ble åpnet ild mot gruppen eller som i andre tilfeller hvor folk ble tvunget ut i elver og skutt fra fly.

Nogun Ri ble kjent fordi massakren ble beskrevet i en artikkel utgitt av Associated Press.

Historien er dessverre ikke mer spesiell enn mange andre massakrer fra denne krigen: Folk blir fortalt at de må skynde seg over elva før "de røde" kommer. Når de er vel ute på den underminerte broa, tennes lunten og flere hundre mennesker sprenges i lufta. Samtidig beskyttes de som er igjen på elvebredden med amerikansk artilleri. Få dager før var 2.000 mennesker i en nabolandsby blitt jaget opp i fjellet og skutt. Det sies at en del kvinner ble voldtatt før de mistet livet. I mange år ble det samlet rester av menneskebein langs åser, elver, i gruver, sjakter, fjellkløfter og huler over hele Nord- og Sør-Korea.

USA ble sommeren 2001 dømt av et enstemmig internasjonalt krigstribunale for å ha begått grove forbrytelser mot menneskeheten under Korea-krigen. Både tiltale og dom ble overrakt det Hvite Hus som først nektet å motta dem. Fremdeles er krigsarkivene bare delvis åpnet. Men historiene siver ut. Krigsveteraner står fram og beretter om grusomheter de har problemer med å fordøye at

de har deltatt i. De supplerer historiene fra krigsofrene. Nå femti år etter, er historien om Korea-krigen redusert til MASH. Et egnet middel for å skjule hva som egentlig foregikk. En amerikansk lege som arbeidet i Korea fortalte at når sårede koreanere ble brakt til sjukehuset hans, sto paramilitære og ventet til pasienten var ferdigbehandlet. Deretter bar det ut i bakgården til tortur, før offeret ble skutt mot sjukehusets ene vegg. Dette var kjent for amerikansk militærledelse.

### **Hvordan blir grusomhet mot en sivilbefolkning mulig?**

Krigsveteranen S. Brian Willson sier at man må gå til røttene av den amerikanske kulturen for å finne svarene. Han beskriver denne som en etnosentrisk, rasistisk kultur, som tar utgangspunkt i at enkelte kvite amerikanere er Guds utvalgte og dermed har rett til og krav på ekspansjon og verdensherredømme. Han viser til den geografiske beliggenheten som gir vern. Og han viser til historien, med massakrene på urinnvånerne og slave-tiden som muliggjorde den amerikanske veksten og samtidig la dype føringer for amerikansk følelse av overlegenhet. Willson påpeker at USA har intervenert overfor mer enn hundre nasjoner, hvor fattige som slåss for rettferdighet og retten til å styre eget land er de som rammes hardest. Vesten utgjør 25% av jordas befolkning, men konsumerer 85% av jordas ressurser. Derfor er disse landenes fortsatte eksistens avhengig av utbytting, uansett pris for de utbytete.

Sett i et slikt perspektiv vil fremmedgjøring overfor mennesker i de landene

som suges ut eller skal utnyttes, være en måte å rettferdiggjøre dette på. Dehumaniseringen av "de andre" som resulterer i rasisme, blir alltid et effektivt middel for potensielle erobrerne.

Korea har hatt stor strategisk betydning for USA, militært og økonomisk. Tilsvarende har behovet for utvidet kontroll over Filippinene resultert i inngåelsen av den såkalte Visiting Forces Agreement. USAs allierte og lydriker i Midtøsten er på samme vis nødvendige for å sikre råstoff, markeder og militære utgangsposisjoner. De gamle konstellasjonene fra den kalde krigen er endret. Flere land har atomvåpen. Vestlige land utrustet Irak slik at det ble mulig å bygge kjemiske våpen.

I store deler av verden ser vi økt kime til opprør og uro, kamp for rettferdighet og mot utbytting. USA definerer hele verden som sin interessesfære. For å ha kontroll er det nødvendig å erobre nye, strategiske områder. Og USA har sine medspillere, ut fra disse landenes egne interesser eller ut fra servilitet. Uansett egentlig grunn har Vesten alltid turet fram under påskudd av å skulle frigjøre eller beskytte folk mot en ytre eller indre fiende: Under dekke av å skulle bekjempe terror, bruker USA og Vesten fortsatt terror.

#### **Margaret Sanner**

er student ved høyskolen i Stavanger. Hun har jobba i Statoil i mange år, og har brei erfaring fra fagbevegelse og solidaritetsarbeid. Hun jobber nå i RVs bystyregruppe i Stavanger, og sitter i landsledelsen i NOAS. I denne artikkelen om "kri-gens sannhet", tar hun for seg Koreakrigen og USAs propaganda rundt denne som eksempel på hvordan USA manipulerer sannhet og virkelighet når de går til krig. Artikkelen tar for seg materiale som er relativt ukjent i Norge, og kan lett sees som en parallell til det som skjedde under Vietnamkrigen, Golfkrigen eller det som skjer i dag.



## Noter til artikkelen

1. Tall per sommeren 2001. På det meste sto det 72.000 amerikanske soldater i Sør-Korea.

2. Haan - kan beskrives som en blanding av dyp, undertrykt sorg og raseri. Derfor har det også tatt så lang tid før krigsofrene kunne bli i stand til å sette ord på følelsene.

3. Dean Rusk ble seinere utenriksminister, først i J.F. Kennedys regjering og deretter i L.B. Johnsons regjering. Dermed fikk han spille en aktiv rolle også under Vietnamkrigen.

4. I det følgende er koreansk her brukt i betydningen sør-koreansk.

5. Yosu er en av fastlandsbyene som deltok i opprøret i 1948.

6. Troppene ble trukket ut i slutten av juni 1949 og erstattet av den 500 mann store rådgivningsgruppa KMAG (Korea Military Advisory Group). I henhold til avtalen trakk sovjet sine styrker ut på slutten av 1948, men etterlot seg et mindre antall rådgivere.

7. Kim Il Sung hadde vært aktiv i frigjøringsbevegelsene mot japanerne både i Kina og Korea siden 1932 og hadde derfor en ganske annen posisjon blant folket enn sin kollega i sør.

8. Den offisielle amerikanske okkupasjonsperioden, inklusive det utvidede mandat.

9. Noen kilder oppgir så mange som 800.000 drepte i denne perioden, mens de laveste anslagene er på 100.000.

10. 17% av totalbefolkningen. 3-3,5 av nords 9 millioner innbyggere skal ha blitt drept.

11. I 1954 fikk Frankrike tilbud fra USA om å bruke noen av disse atomvåpnene mot Dien Bien Phu i den nordvestlige delen av Vietnam. Etersom den franske utenriksministeren innså at ikke bare fienden ville bli utslettet, men også de franske styrkene i området, valgte han å avstå fra tilbudet...

12. Blant annet anthrax, kolerabakterier og encephalitis ble spredd, napalm ble brukt.

# Antikrigsplattform for Rød Valgallianse

Vedtatt i Landsstyret  
21. oktober 2001.



RV fordømmer angrepet på World Trade Center og bruken av terror og drap på sivile som virkemiddel i politisk kamp. RV fordømmer USAs angrep og terrorbombing av Afghanistan.

RV er for fred. For menneskerettigheter og demokratiske rettigheter. Vi tar skarp avstand fra USAs krig mot Afghanistan. Krigen rammer sivilbefolkningen hardt. Bombene ødelegger et av verdens mest krigsherjede land. Det er kvinner, arbeidere og fattigbønder som blir taperne i denne krigen - som i alle kriger. Terrorangrepet på USA blir nå brukt som en brekkstang for å tvinge igjennom planlagte "rasjonaliseringer" på rekordtid. På tvers av landegrenser er titusener av arbeidere nå truet av oppsigelser, og blir presset til å

bære ofre av hensyn til "nasjonalt samhold" og "krigen mot terrorismen".

USAs stormaktspolitikk har gjennom hele etterkrigstiden drept millioner av mennesker verden over, de siste ti åra har den vært særlig rettet mot Irak og Midt-Østen. USA har bygd opp Israel som militær og politisk maktfaktor, og har vært det viktigste hinderet for opprettingen av en sjølstendig palestinsk stat. Alt dette, sammen med fattigdom og avmaktspfølelse over hele verden, har skapt raseri og hat mot den amerikanske politikken.

USA hevder at de forsvarer verden mot terror og krig. Hvorfor skal USA ha lisens til å drepe sivile og ødelegge infrastruktur i Palestina, Irak, Nicaragua - og nå

Afghanistan. En slik politikk fremmer dessverre terrorisme. Vi kan ikke forsvare terrorhandlinger uansett hvilke motiv som ligger bak.

Etter terrorangrepene 11. september 2001 mot Pentagon og World Trade Center har USAs svar vært å erklære "krig mot terrorismen" og innvarsle starten på en ny og enda mer offensiv periode i amerikansk utenrikspolitikk. Det er nødvendig med en global antikrigsbevegelse med klar brodd mot så vel terror som USAs imperialisme. Bombingen av Afghanistan, boikotten av Irak og støtten til Israel representerer også terror. RV mener at kampen mot USAs imperialisme, mot krig, fattigdom og avmakt bare kan vinnes av folkelig engasjement, kollektiv handling og solidaritet.

RV vil arbeide for en bredt sammensatt fredsbevegelse, i Norge og internasjonalt, for å få slutt på denne krigen.

## **Global maktkamp**

For å forstå både terroren mot USA og president Bush sin nye kampanje er det nødvendig å se på bakgrunnen for konflikten. RV ser på krig som en forlenging av politikken, bare med andre midler. Den nye og tilspissete situasjonen må ses i lyset av den globale maktkampen, slik den ser ut etter at den kalde krigen tok slutt rundt 1990.

Østblokkens fall betød slutten på "terrorbalansen" mellom de to

supermaktene USA og Sovjet. Et stort geografisk område er åpnet for ny politisk, økonomisk og militær stormaktsposisjonering. Den såkalte eur-asiatiske korridoren er et belte av land fra Baltikum, gjennom Øst- og Sentral-Europa over Balkan og Tyrkia til Kaspiahavsregionen og videre til de tidligere sovjetrepublikkene i Sentral-Asia, helt til Kinas vestgrense. Både EU, USA og Russland har interesser i dette området som representerer nye markeder og enorme metall-, mineral-, olje- og gassressurser. EU og Norges investeringer i områdene ved Kaspiahavet er et ledd i denne kampen om markeder og ressurser, det samme er Russlands "terrorbekjempelse" i Tsjetsjenia.

Det er dette som ligger bak at USA har gått til krig i regionen tre ganger i løpet av tiåret:

- Første gangen mot Irak etter Saddam Husseins invasjon av Kuwait i 1990.

- Neste gangen mot rest-Jugoslavia i 1999 etter Milosevic-styrets undertrykking av den albanske befolkningen i Kosova.

- Og tredje gangen mot Afghanistan i 2001 etter terroraksjonen som trolig ble regissert av bin Laden.

## **Imperialisme og "anti-imperialisme"**

USA tar seg til rette og tar på seg rollen som verdenspoliti ute-lukkende av hensyn til supermak-



tens egne imperialistiske interesser. RV har fordømt disse aksjonene som urettferdige krigshandlinger, som bare ville bidra til nye problemer og ny urettferdighet.

Samtidig som vi aktivt bekjemper alle amerikanske forsøk på å gjøre seg sjøl til verdenspoliti og få gjennom politikken sin med våpenmakt, er vi kritiske til mange av de USA slåss mot. Historien har lært oss at din fiendes fiende ikke alltid blir en god venn. Saddam Hussein er en undertrykkende diktator, Milosovic brukte fascistiske metoder mot sin egen opposisjon og etniske minoriteter og Taliban representerer et undertrykkende, kvinnefiendtlig og reaksjonært regime. Det finnes mange gode grunner for van-

lige afghanere til å styrte Taliban, men USA har ikke det som dagsorden. For USA er det regimenets forhold til USA som er viktig, ikke dets forhold til sitt eget folk.

Så vel Taliban som Saddam Hussein er tidligere venner av USA, og opprinnelig fikk de finansiell og militær støtte av CIA for å kjempe mot sovjetisk innflytelse i Midt-Østen og Sentral-Asia. USA har bygd opp og bevæpnet grupper, marionetter og skapt "bevegelser" verden rundt, de blir først terrorister og fiender av demokratiet når USA ikke lenger trenger dem.

Norge og norske utenrikspolitikere følger blindt etter de veksellende amerikanske presidentenes retorikk. Venner blir fiender og

krig blir fred etter hvert som stormaktsinteressene til USA endres. RV var under Kosovo-krigen det eneste landsomfattende partiet med en konsekvent anti-krigslinje, det eneste partiet i reell opposisjon til den offisielle norske utenrikspolitikken. Også nå tuter de fleste med den store amerikanske ulven. Vi mener at det er grunnleggende for å oppnå fred og utrydde fattigdom, sult og fjerne den politiske avmakten til folk over hele verden. Først når amerikanske presidenter og generaler holder fingrene sine unna resten av verden kan vi nærme oss fred. RV tror ikke at en krig blir mer rettferdig om FN har satt godkjent-stempelet på den.

Den internasjonale alliansen mot terror er i virkeligheten en avtale mellom USA, Kina og Russland om å knuse minoritetsgrupper og opposisjon, uten at de skal blande seg inn i hverandres forhold.

### **Rød Valgallianses oppgaver**

RVs viktigste bidrag i antikrigs-bevegelsen er å bygge opp opinionen i Norge mot USA's krig, og dermed bidra til at krigen stoppes. Det gjør vi best gjennom å bygge en bred antikrigs-bevegelse. Samtidig må RV vise fram våre egne analyser og vår egne visjoner for et nytt samfunn. Vi er spesielt opptatt av at Norge ikke skal inngå i de imperialistiske alliansene. RV er for norsk utmelding av NATO og mot medlemskap i EU, og vi vil slåss med nebb og klør for å oppløse disse maktblok-

kene.

RV støtter oppropet fra fagorganiserte i New York mot krig, datert 27. september 2001. Dette initiativet gir et godt grunnlag for å utvikle solidaritet mellom fredskreftene i USA, i Norge og andre deler av verden. Det er viktig å trekke med venstresiden, kvinneaktivister og andre eksilmiljøer fra de landene som blir angrepet. RV vil bidra til å gjøre kjent og støtte den fredsbevegelsen som nå utvikler seg i USA. Vi vil legge stor vekt på å utvikle fagbevegelsen i Norge som en fredsbevegelse mot krig og terror. RV vil også arbeide for allianser med norske og internasjonale humanitære hjelpeorganisasjoner som går imot USAs bomber og krigsoperasjoner i Afghanistan.

Å ønske nederlag for USA er noe annet enn å ønske seier for USA's fiender. Det er opp til innbyggerne i hvert land å bestemme sitt styresett, hvert folk har rett til nasjonal sjølrådrett. RV vil støtte de kreftene som jobber for menneskeretter, demokratiske rettigheter og sosialisme. For RV er det sentralt å bidra til å arbeide for kvinnefrigjøring og å påpeke de overgrep som rammer kvinner - både de som er resultat av Talibans styre og de som følger av USAs krig. Vi tror hverken at Taliban, Nordalliansen eller eksil-kongen Muhammad Zahir Shah som USAs marionett vil bringe et bra styre til Afghanistans folk.

**TOM SIDE**

**TOM SIDE**



# RØD VALGALLIANSE

Osterhausgate 27, 0183 Oslo, Tlf: 22 98 90 50,  
Faks: 22 98 90 55 [www.rv.no](http://www.rv.no)

[www.pdf-arkivet.no](http://www.pdf-arkivet.no) (2020)